

SLOVENSKI JADRAN

KOPER — 19. JULIJA 1957

POŠTINA PLAČANA V GOTOVINI

LETO VI. — ŠTEV. 29

Izhaja vsak petek. Izdaja Časopisno-založniško podjetje »Primorski tisk« v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Kidričeva 26/1, telefon 170. Posamezni izvod 10 din. Celoletna naročnina 500 din, polletna 250 din, četrtletna 130 din. Za inozemstvo znaša letna naročnina 1000 din ali 3.5 am. dolarja. Bančni račun 65-KB-1-181. Prilogo »Uradni vestnik okraja Koper« prejema naročniki brezplačno. Rokopisov ne vračamo.

VSEM NAROČNIKOM,
BRALCEM
IN PRIJATELJEM
SLOVENSKEGA
JADRANA
ČESTITAMO
K DNEVU VSTAJE

UREDNIŠTVO
IN UPRAVA

BESEDA KNJIŽEVNIKA OB DNEVU VSTAJE

PROTI VELIKIM OBZORJEM

Sedel sem k mizi, da bi za Slovenski Jadran napisal uvodnik o Dnevu vstaje. Pripravil sem si papir, nato pa sem se zamaknil skozi okno, da bi našel misel, ki bi bila preprosta in vsem razumljiva. Moj pogled je splaval mimo cedre in cipres, se spustil na morje in nato zdrsel po modri gladini do nejasne, trepetave meglice, ki je zastirala daljno obzorje. Tam je obstal, začel tudi sam vztrepetavati in vrtati dalje, kakor je moja pamet obstala pred nejasnim in

ČIRIL KOSMAČ

rahlím predívom čústev, da bi jih spredla v trdne besede in z njimi stkala jasno misel o tem našem velikem dnevu.

Strmel sem v zamegleno obzorje in razmišljal, dokler se mi ni prikazal oče, ki so ga bili pokončali v nemškem taborišču. To ni bilo nič nenavadnega, zakaj očetova podoba se mi prikaže vselej, kadar pišem o bridkih in ponosnih letih naše največje preizkušnje. In vselej se mi prikaže za hrbtom, kakor da bi me priganjal k delu, jaz pa vselej vstanem od mize in grem iz hiše, da bi še bolj razmislił, kaj in kako naj napišem.

Vstal sem torej in sem šel. Sonce je gorelo na nebu kakor živ ognjenik, cesta je bila razbeljena, oljke so bile srebrne, ciprese skoraj črne, ograde sive, trta živozelena, črički pa so s takim zanosom igrali svojo svatovsko pesem, da se je vse pozibavalo: zemlja in nebo in belo jadro na morju.

Hodil sem brez cilja, a ker sem hodil brez cilja, sem prišel naravnost k staremu Sabadinu, kamor zahajam po svoj mir.

Stari Sabadin živi na visokem skalnatem rtiču, ki sega v morje kakor kljun velike ladje. Med bujnim zelenjem se skriva hišica iz surovega kamna. Pred hišo je vrt, na koncu vrta pa rasejo dve cipresi in lipa. Cipresi sta švignila visoko, saj sta prav letos stari trideset let, in tudi lipa je že tako košata, da s svojimi vejami objema obe cipresi, kakor bi sestra objemala brata. In tako v resnici tudi je. Ko so pred tridesetimi leti Sabadinovi otroci morali z domače zemlje, je oče za sinova zasadil cipresi, da bi bila resna in ravna, in lipo za hčer, da bi bila vedra in po srcu mehka.

»Sam bom videl, kako boste rasli!« jim je rekel. »Le glejte, da me ne bo sram, ko se vrnete!«

Niso se vrnili in starega Sabadina ni sram. Sinova sta bila ravna in resna in sta padla v boju, da bi se lahko vrnila, hči je bila vedra in po srcu mehka in je tudi padla v tem boju. Zdaj sedi stari Sabadin ob večerih na kamnitni klopi in se glasno pogovarja s cipresama in lipo. Pogovarja se o tem, kar je bilo, in o tem, kar naj bo in z orlovskimi očmi gleda po svobodnem morju.

Tam je sedel tudi danes. A ni bil sam. Na robu rtiča, ki je ograjen s staro ladijsko ograjo, je stal sosedov Marko, fantiček šestih let. Na dolgi trstiki je vihrala zastavica iz papirja, na kratki trstiki, ki je bila z vrstico privezana k ograji, je bilo nasajeno kolo otroškega vozička. Marko je trdo držal kolo ter ga sukala na levo in desno.

»Kaj pa delaš?« sem vprašal. »Ladjo vozim,« je odgovoril, ne da bi me pogledal.

»Pa gre naprej?« sem se nasmehnil.

»Gre! Samo pogledjte!« je resno rekel in s prstom pokazal predse v morje.

Nagnil sem se čez rob ograje. Valovi so pljuskali ob čer. Pljuskali so enakomerno in vztrajno — in glej, nenadoma sem začutil, da se res premikam, da res drsim po morju, kakor bi bil na ladji.

Nasmehnil sem se, a sem se takoj zresnil, zakaj nenadoma sem zagledal vso slovensko deželo, od tega rtiča pri Piranu do prekmurske ravnine — in vsa se je premikala kakor velika ladja.

To je bil lep občutek. In utrnila se mi je preprosta in razumljiva prispevka: Dolga stoletja je bila naša dežela nasedla ladja.

In prav ko se je vanjo zagnal najtežji vihar, da bi jo zmel in zbil v močvirje, so se mornarji zbrali ter jo z golimi rokami premaknili in ji odprli pot na odprto morje. To je bilo največje dejanje našega ljudstva, in za to dejanje, za obletnico tega praznika moram napisati uvodnik.

Poslovil sem se od starega Sabadina, od mladega Marka, od cipres in lipe ter krenil domov. Doma sem sedel k mizi in napisal, kakor je bilo.

Res, moja misel je skromna in preprosta, a moja želja je velika. Želim namreč, da bi se na Dan vstaje vsi začutili, da smo ena sama velika ladja, da bi se spomnili mornarjev, ki so jo rešili in da bi bili prav tako zvesti, tovariški in odločni, zakaj potem se nam ni bati, da naša ladja ne bi pogumno rezala valov proti velikim obzorjem.

USPEH REGATNIH PRIREDITEV V KOPRSKEM ZALIVU

Nepozabna doživetja ob belih jadrnih

Ko je v nedeljo zvečer godba zaigrala himne štirih držav in so spustili z drogov nemško, avstrijsko, italijansko in jugoslovansko zastavo, se je gledalcem zazdelo, da je vse skupaj prehitro minilo. Toliko lepih ur so preživeli ob obali in toliko radostnih trenutkov so jim pripravili naši tekmovalci! Teden regatnih prireditev jim je razkril vso lepoto tega športa, ki si v naši domovini pridobiva iz leta v leto več pristašev, zlasti med mladino. Uspeh II. mednarodne regate in drugih jadrnih prireditev je bil popoln: na plavih valovih koprškega zaliva se je manifestiralo zблиževanje med narodi, ime Kopra se je pojavilo v vseh pomembnejših evropskih športnih časopisih in kar je najvažnejše — naše mlado pomorstvo je napravilo še en pomemben korak naprej v svojem razvoju.

Teden jadrnih prireditev v koprskem zalivu se je začel v torek v Piranu, ko je bilo na sporedu državno prvenstvo jadrnic tipa SNIPE. Po pravici povedano, začetek je bil slab. Prireditelj je motilo slabo vreme in tudi organizatorjev ne bi mogli kdo ve kako pohvaliti. Slabo vreme se je nadaljevalo do petka, tako da so imeli težave tudi udeleženci Istrske regate na progi Pulj—Rovinj—Umag—Koper, ki pa so kljub vsemu le srečno pripsele na cilj.

Toda če je bil začetek slab, je bil konec toliko boljši. Glavna prireditelj — mednarodna koprška regata — je namreč vsestransko uspela. Vreme je bilo prekrasno, vetrovi ugodni in organizacija brez pripomb. Ko so se v soboto zjutraj gledalci zgrnili proti koprskemu pomolu, se jim

je nudil prekrasen prizor: pred okrašenim tekmovalnim stolpom in slavnostno tribuno se je zvrstilo na morju okrog 80 jadrnic z bleščečimi belimi jadrni. Tekmovalci in občinstvo sta pozdravila v imenu koprške občine predsednik Mirko Jelerčič in v imenu Ljudske tehnike Vinko Žnidaršič. Oba sta poudarila pomen prireditve za razvoj našega pomorstva, za mednarodno pomorsko sodelovanje in želela tekmovalcem čim več uspehov. Po slavnostni otvoritvi so se tekmovalci uvrstili v sprevod in obšli koprške ulice.

Okrog 10. ure se je začela prva etapa mednarodne regate. Gledalci so z napetostjo spremljali okrog 80 jadrnic štirih različnih tipov, ki so se borile z vetrom in valovi. Toda tisti, ki so pričakovali, da bodo imeli naši tekmovalci zaradi pomanjkanja izku-

Peter Klepec in njegov dan

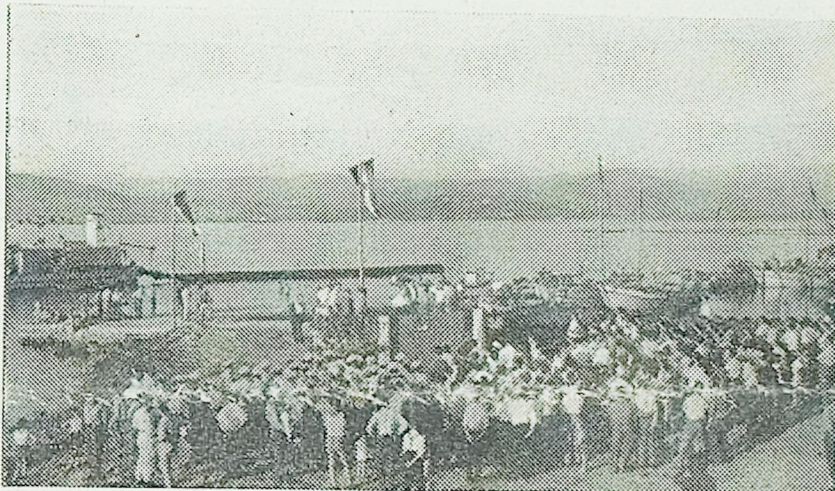
ZGODOVINSKI DATUM V RAZVOJU KOPRA

V Kopru je bilo te dni kaj živahno. Športne in kulturne prireditve so privabile v mesto veliko število gostov, šoferji so praznovali svoj dan, pri Tomos je bila pomembna slovesnost v soboto, dogodek največjega pomena za Koper pa je bil slovesen začetek del na osuševanju Škocjanskega zaliva in začetek gradnje prve etape koprškega pristanišča.

Minulo soboto proti večeru se je na severozahodni obali Kopra pri tovarni De Langlade zbrala

množica ljudi, ki je občudovala veliki sesalni bager Peter Klepec. Mirno je ležal na vodi — ponos Remontne ladjedelnice Splošne plovbe, kjer je bil zgrajen.

Na skromni tribuni so zbranim ljudem pojasnili pomembnost dogodka predstavniki Ljudske oblasti in družbenih ustanov. Okoliščine, ki so privedle do tega, »da danes postavljamo prve temelje našega bodočega pristanišča«, sta živo in dokumentirano pojasnila predsednik ObLO Koper Miro

MNOŽICA KOPRČANOV SPREMLJA DELO PETRA KLEPECA

šenj podrejeno vlogo, so bili prijetno presenečeni. Ze po prvi etapi so prevzeli naši tekmovalci vodstvo v tekmovalju jadrnic tipov SNIPE, OLIMPIJSKA JOLA in NACIONALNA KLASA L-5, medtem je bil v klasi jadrnic STAR najuspešnejši Nemeč Winkler. Naši tekmovalci so obdržali vodstvo vse do konca in zasedli prvo mesto tudi v klasi STAR, čeprav gre ta uspeh na račun smole Nemečev Winklerja in Korna, ki se jima je pokvarila jadrnica.

Zaključek prireditve je bil veličasten. Na stolpe za zmagovalce so stopali prvaki posameznih klas med igranjem himen in dviganjem zastav. Na koncu je ponovno govoril predsednik prireditvenega odbora in predsednik okrajnega odbora Ljudske tehnike Vinko Žnidaršič, ki je čestital zmagovalcem in vsem sodelujočim. Poudaril je vzgledno disciplino in tovarištvo med tekmovalci in izrazil prepričanje, da bo koprška regata v prihodnjih letih zrasla v še pomembnejšo prireditelj pod geslom »Morje druží narode«.

Jelerčič in predsednik Okrajnega sveta za pomorstvo Franc Potočnik.

H koncu so si prisotni še ogledali Petra Klepeca in prisostvovali demonstraciji njegovega poskusnega obratovanja.

Med številnimi gosti so bili razen domačih predstavnikov javnega življenja — predsednika OLO Albina Dujca in sekretarja OK ZKS Koper Alberta Jakopiča-Kajtimira, predsednika piranske občine Davorina Ferligoja, sekretarja Občinskega komiteja ZKS Koper Karla Štruklja in drugih — tudi zastopniki republiških forumov, med njimi državni sekretar inž. Marijan Tepina, član Izvršnega sveta LRS Julij Beltram in drugi.

Po besedah strokovnjakov bo delo napredovalo v izrednem tempu. Saj pa je Peter Klepec res korenjak! V eni uri vsa in izbriža do en kilometer daleč okroglo 600 m² mešanice, ali 200 m² trdega materiala — zemlje in kamenja. Če bo tudi vse drugo v redu, potem bomo čez leto dni že videli prve obrise novega pristanišča, ki bo pomenilo za Koper in vso državo veliko gospodarsko pridobitev. rb

KOPRSKO PRISTANIŠČE PRED ZAČETKOM REGATE

Delovnim ljudem okraja
iskrene čestitke k

DNEVU VSTAJE

OLO Koper

OK ZKS

Okrajni odbor SZDL

Okrajni odbor ZB

Sprehod POSVETU

POLOŽAJ OKROG ALŽIRA SE ZAOSTRUJE

V francoski poslanski zbornici je bila te dni ostra debata o alžirskem vprašanju. Vlada je namreč skušala dobiti podporo za svoj predlog, da bi ji priznali razširitev posebnih pooblastil za boj proti alžirskim nacionalistom. Naletela pa je na močno nasprotovanje pri levičarskih strankah.

Medtem so iz New Yorka sporočili, da je skupina 20 azijsko-afriških držav zahtevala, naj bi alžirsko vprašanje vključili v dnevni red jesenskega zasedanja Glavne skupščine OZN. Vse kaže torej, da se bo vprašanje Alžira letos znova zaostrojilo in da bo morala Francija svojo politiko orožja opustiti ne samo zaradi svetovnega javnega mnenja, ampak tudi zaradi vedno večjega odpora v lastni deželi. Številnim francoskim grozodejstvom v Alžiru se je v zadnjih dneh pridružila tudi obsodba dveh deklet na smrt pod giljotino.

IZKLJUČITVE V BOLGARSKI PARTIJI

Plenum CKKP Bolgarije je izključil iz Politburoja Georgija Čankova, iz CK pa Dobrija Terpeševa in Janka Panova. Poročilo pravi, da je Čankov s frakcijsko dejavnostjo sistematično izpodkopaval enotnost in kolektivnost v delu Politburoja in CK, medtem ko sta bila Terpešev in Panov izključena zaradi protipartijske dejavnosti.

OBISK HRUŠČEVA IN BULGANINA V PRAGI

Prvi sekretar sovjetske KP Hruščev in predsednik sovjetske vlade Bulganin sta se teden dni mudila na uradnem obisku v ČSR. Hruščev je imel na raznih zborovanjih več govorov, v katerih je pojasnil vzroke izključitve Molotova in njegovih somišljenikov iz CK KP ZSSR, obravnaval pa je tudi nekatera najvažnejša zunanje-politična vprašanja in odnose med komunističnimi partijami. Ob zaključku podpisa so objavili skupno uradno poročilo, v katerem je rečeno,

da so razgovori med obema delegacijama potekali v pristranem vzdušju in da so dosegli enotno stališče glede vseh obravnavanih zunanje in notranjepolitičnih vprašanj. Po podpisu skupne resolucije je bil v Pragi velik miting, na katerem je Hruščev med drugim tudi poudaril, da želi Sovjetska zveza utrditev stikov z Jugoslavijo na partijskem in na državnem področju.

ZDA BODO ZMANJŠALE KOPENSKE SILE

Predsednik ZDA Eisenhower je potrdil odlok, po katerem bodo ameriške oborožene sile zmanjšale v prihodnjih šestih mesecih za 100.000 ljudi.

NEUGODNE VESTI S SREDNJEGA VZHODA

Položaj na sirijsko-izraelski meji se je v zadnjih dneh precej poslabšal. Zastopnik izraelske vlade je izjavil, da bi se Izrael poslužil tudi oboroženega napada na Sirijo, če bi se mu zdelo to potrebno. V Siriji in Egiptu so na to izjavo ostro reagirali, egiptovski tisk pa se je na široko razpisal, da pripravljajo imperialisti napad na Sirijo preko izraelskega ozemlja.

ZDA ZAVLAČUJEJO RAZOROŽITVENA POGAJANJA

Na sestanku razorožitvenega pododbora v Londonu je nastopilo zatišje. Potem ko sta sovjetski in ameriški zastopnik obrazložila stališči svojih vlad, se ni položaj premaknil niti za korak naprej. Sovjetska zveza vztraja na tem, da je treba prepovedati poskuse z jedrskim orožjem za dve do tri leta, ZDA pa menijo, da bi bilo dovolj deset mesecev. Zastopnika obeh velesil si nasprotujeta tudi glede časa, kdaj

naj bi dosegli sporazum. Medtem ko se Sovjetska zveza zavzema za hitro rešitev, Amerikanci vso stvar zavlačujejo in skušajo pridobiti na času. Ameriško zavlačevanje je postalo nekoliko bolj razumljivo po torkovem govoru ameriškega zunanjega ministra Dullesa, ki je napovedal možnost, da bi zahodne rezerve atomskega orožja nadzorovala Atlantska zveza. Amerikanci morajo namreč dobiti soglasnost za svoje predloge od svojih zahodnih zaveznikov, ki pa imajo dostikrat drugačne poglede na atomsko oboroževanje kot ZDA. Anglija in Francija sta namreč precej zadržani v atomskem oboroževanju za ZDA in se zato večkrat pritožujeta nad neenakopravnim položajem.

UPOR V PARIŠKI JETNIŠNICI

V začetku tedna je pobegnilo iz pariških zaporov Sante okrog 250 zapornikov. Najprej so razbili vrata in pohištvo, nato pa zažgali jetnišnico na treh krajih. Poslopje Sante je obklopljeno okrog 5.000 policistov, gasilcem pa se je posrečilo zadušiti požar.

Pobeg so pravzaprav omogočili ječarji, ki so začeli stavkati zaradi prenizkih plač in je bilo poslopje nezavarovano.

KARDELJ IN RANKOVIČ NA OBISKU V SZ

Podpredsednika zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj in Aleksander Rankovič se že nekaj dni mudita na počitnicah na črnomoški obali. Politični opazovalci sodijo, da bosta svoj obisk izkoristila tudi za razgovore s sovjetskimi voditelji o odnosih med obema državama in o razvoju odnosov med komunističnimi partijami sploh. Ker bosta te dni prispela v Moskvo tudi prvi tajnik poljske partije Gomulka in prvi tajnik madžarske partije Kadar, predvidevajo, da bi utegnili priti do važnega sestanka Hruščev - Kardelj - Gomulka - Kadar.

Ciper pred OZN

V začetku tedna je grška vlada predlagala, naj bi ciprsko vprašanje znova vključili v dnevni red prihodnjega zasedanja Glavne skupščine. Grčija bo zahtevala, naj Cipru priznajo pravice samoodločbe, naj omogočijo vrnitev nadškofu Makariosu in naj ukinejo izredne britanske ukrepe na otoku.

Sklep grške vlade političnih opazovalcev ni presenetil. Od zadnjega zasedanja Glavne skupščine, ko so priporočili, naj ciprsko vprašanje sporazumno rešijo Velika Britanija, Grčija in Turčija, se je položaj le malo spremenil. Poročila o zapiranju, mučenju in ubijanju ciprskih patriotov so prav tako kot pred zasedanjem Glavne skupščine polnila stolpce svetovnih časopisov. Vsak sporazum je bil nemogoč, kajti Velika Britanija in Turčija nista pokazali niti malo dobre volje, da bi približali svoji stališči grškemu.

Zarek upanja, da bi rešili zamotani ciprski problem, je zasvetil šele letos spomladi, ko so Britanci izpustili nadškofa Makariosa. Nekateri so menili, da je to znak za pogajanja, vendar so bili v naslednjih mesecih precej razočarani. Britanija je hotela z izpustitvijo nadškofa doseči le prekinitev oboroženih akcij EOKA in to ji je tudi uspelo. Delj od tega pa niso prišli.

Oglejmo si zdaj na kratko stališče vseh treh prizadetih držav. Grčija se opira na Ustanovno listino OZN in zahteva samoodločbo ciprskega prebivalstva. Ker pa je na otoku okrog 80% prebivalstva Grkov, je jasno, da bi se v primeru samoodločbe večina ciprskega prebivalstva odločila za priključitev h Grčiji. Turško stališče je povsem nasprotno. Zahtevajo namreč, da bi otok razdelili med Grčijo in Turčijo, če pa do tega ne bi prišlo, naj bi ostalo po starem. Turki so v svojem stališču precej trdovratni in se opirajo na dejstvo,

da so otok že imeli nekoč v posesti, hkrati pa je Ciper zelo blizu turške obale. Najbolj nejasno — vsaj trenutno — je britansko stališče. Ciper je za Anglijo velikega strateškega pomena in ena redkih postojank v Sredozemlju, ki jim je še ostala po izgubi Sueza. Razen tega smatrajo Britanci Ciper kot nekaj protitež proti naraščajoči ameriški vojaški in finančni ekspanziji na Srednjem vzhodu. Vendar bi radi vprašnje otoka na vsak način rešili, ker je to sporno jabolko v odnosih med tremi državami, ki so vse članice Atlantske zveze. Razen tega je treba upoštevati, da je britanska konservativna vlada izgubila mnogo pristašev v lastni deželi že zaradi Sueza in je zdaj nevarnost, da jih izgubi še nadaljnji odstotek zaradi Cipra. Anglija je torej zdaj na odločilnem razpotju v reševanju ciprskega vprašanja. Če v prihodnjih mesecih bo morala v tej ali oni obliki popustiti, če se bo hotela izogniti kritikam javnega mnenja in zanjo precej mučnim razpravam v Glavni skupščini OZN.

Posebno poglavje v reševanju ciprskega vprašanja predstavlja ZDA. Upanje Velike Britanije, da bi si glede Cipra priborila naklonjenost ZDA, vedno bolj peša. Amerika ima tu svoje načrte in zanjo je važnejši Atlantski pakt in njen vpliv na Srednjem vzhodu, kakor pa Ciper. Nenaklonjenost ZDA do Velike Britanije glede Cipra si razlagajo tudi s tem, ker se je nadškof Makarios odločil, da bo v prihodnjih mesecih obiskal ZDA.

Ne glede na to, kako se bodo dogodki razvijali, smo prepričani, da si bo ciprsko ljudstvo prej ali slej priborilo svobodo. Zgodovina Indije, Tunisa, Maroka, Egipta in nekaterih drugih bivših kolonialnih držav nam jasno kaže, da ni sredstev, s katerimi bi lahko držali na uzdi narode, ki so trdno odločeni priboriti si samostojnost.

Novice s Tržaškega

Predstavnika Sindikata slovenskih šolnikov na Tržaškem in Goriškem prof. A. Budal iz Trsta in prof. R. Bednarik iz Gorice sta odpotovala v Rim, da bi razložila stališče slovenskih šolnikov glede zakonskega osnutka za ureditev slovenskih šol. Pred meseci je v isti zadevi ta dva predstavnika sprejel minister Rossi.

Ali bodo razlastili doberdobske kmete? Vojaška oblast je sklenila uporabiti za vojaško oporišče velik predel obdelane zemlje med Ronkami in Doberdobom. Ker je na Krasu že tako malo obdelane zemlje, je ta novica kmete zelo vznemirila.

Nezadovoljstvo v Devinu, ker

je občinski svet s tesno večino glasov odločil, da bodo sezidali novo ljudsko hišo v Nabrežini in ne v Sesljanu ali Devinu, kakor je bilo določeno prvotno.

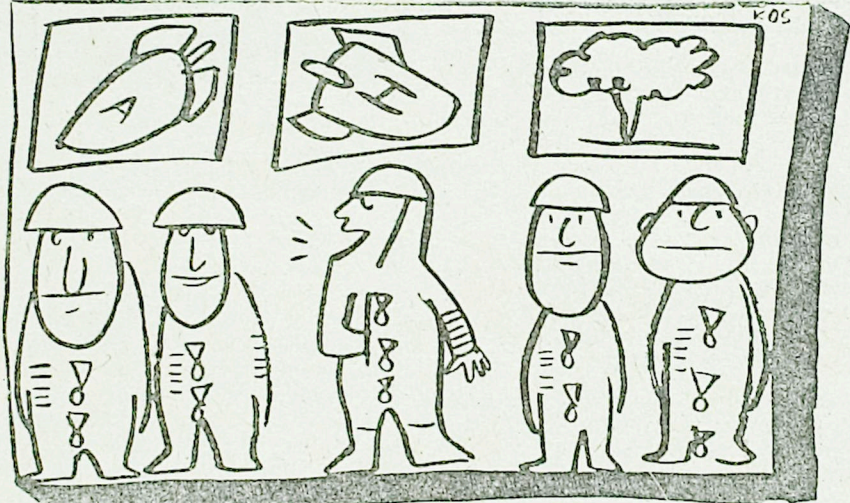
Dokončno so sprejeli sklep o reformi družinskega davka na zadnji seji tržaškega občinskega sveta, kot so sklenili že lani. Z novim sklepom so precej obremenili davkoplačevalce z visokimi dohodki, za srednje dohodke pa so davek znatno znižali oziroma celo črtali.

Tržaški taborniki so letos na Dolenjskem. Okrog 40 tabornikov je odpotovalo z vlakom do Ljubljane in dalje proti Novemu mestu, ker so za svoje tritedensko tabornjenje izbrali dolenjske gričke ob reki Krki. Na čistem zraku, v prijetnem razvedrilu, združenem z redom in disciplino, si bodo pridobili novih moči za nadaljnje delo, ki jih čaka v novem šolskem letu.

Omejitev hitrosti na cestah je sprejela prometna komisija na zadnjem zasedanju. Sklep so poslali v potrditev pristojnemu ministru. Predlagali so omejitev hitrosti na najvažnejših tržaških cestah in postavitev tabel, ki bi označevale maksimalno dovoljeno hitrost. Pri sestavi teh predlogov je komisija upoštevala vedno večji promet in vedno bolj pogoste nezgode, ki so posledica prehitre ali neprevidne vožnje.

Državno tobačno tovarno bodo zgradili v Žavljah. V teh dneh je uprava žaveljskega industrijskega pristanišča že podpisala pogodbo z državnim podjetjem za predelavo tobaka in pogodbo o prodaji zemljišča za gradnjo tobačne tovarne. Nova tovarna bo zelo obsežna in izredno moderno zgrajena. Kljub skrajni mehanizaciji bo v njej zaposlenih okrog 1000 delavcev.

Ureja uredniški odbor. — Glavni urednik Stane Skrabar. — Odgovorni urednik Rastko Bradaščka. — Za tisk odgovarja Franc Zdešar.

— Sploh mi pa že gredo na živce govornice o pohabljenih po atomski eksploziji. Z našo najnovejšo atomsko bombo lahko dosežemo, da bo čim manj pohabljenih...

ZUNANJEPOLITIČNI KOMENTAR JUGOPRESA

Ameriška diplomacija v posredniški vlogi

Zadnje čase je vedno bolj pogosto slišati glasove, kako ameriška diplomacija ali člani Kongresa predlagajo rešitev nekaterih večjih mednarodnih sporov. Tako je n. pr. Harold Stassen, ameriški delegat pri podkomisiji ZN v Londonu, pripravil nov predlog o razorožitvi in se pri tem trudil, da bi našel rezultantno težnjo na zahodu, katerega skrajnosti niso v Washingtonu, ampak v Parizu, Bonnu in nekoliko tudi v Londonu.

Ker so verjeli v posredniško vlogo Washingtona, so delegati arabskih dežel na sedežu OZN poskusili pred kratkim pridobiti ameriško diplomacijo, da bi vplivala na Francijo pri reševanju alžirskega vprašanja. Dulles je odklonil sugestijo o političnem in gospodarskem pritisku na Pariz in zagovarja mnenje, da ni treba težko preizkušati prijatelja, ki ima kot zaveznik večje specifične politične težnje. Veliko bolj pa se je za to zavzel član Kongresa Kennedy in je zagovarjal mnenje, naj bi ZDA pri razpravi o francoskih težavah v severni Afriki bolj upoštevale želje Alžircem kot do zdaj.

Zdaj pa je slišati sicer še nepotrjene glasove o ameriškem posredovanju tudi v sporu okoli Cipra. State department je baje predlagal, naj bi postal Ciper neodvisen ali v okviru Britanske skupnosti narodov ali tudi izven nje, toda nikakor naj ne pripade Grčiji. Ta še nepotrjena ameriška poteza je že izzvala odmev pri zainteresiranih Grkih, Turkih in Britancih.

Teško bi bilo oporekati koristnost katerekoli posredniške vloge, pa čeprav je vezana s tako veliko silo, kot

jo predstavljajo ZDA. Seveda je vprašanje, kakšen namen se krije za tem posredništvom. Brez dvoma pa je pozitivna vloga posrednika, ki želi najti sprejemljivo obliko za razorožitev tako dežel zahodnih, atlantskih zaveznikov kot Sovjetske zveze. In morča se je treba zahvaliti prav ameriški aktivnosti, da so upi v razorožitev vedno večji.

Ameriška posredniška vloga v razgovorih o razorožitvi je sicer precej preprosta, toda komplicirani so problemi narodnostnih in velikodržavnih interesov posameznih držav. Zato se bojijo, da bo Washington kot posrednik podpiral politično in gospodarsko pomembnejšega prijatelja ali zaveznika oziroma deželo, to se pravi, da bo zastopal svoje lastne interese. Niso še pozabili, da so se n. pr. v Indiji postavile ZDA v kasmirskem sporu na stran svojega zaveznika iz Bagdadskega in SEATO pakta — Pakistana in da se niso potrudile, da bi bile nevtralen opazovalec. Znana so sicer Eisenhowerjeva prizadevanja glede arabskih narodnostnih gibanj in njegovo posredništvo, da bi prišlo do pomiritve, vendar to tolmačijo kot ameriške politične in gospodarske interese na Srednjem Vzhodu. S temi izkušnjami se okoriščajo tudi zainteresirane stranke okoli ciprskega spornega vprašanja in težko verjamejo, da ponudba ameriške diplomacije za posredništvo nima neposrednih interesov ali da vsaj ne zastopa potrebe atlantskega pakta, pri čemer govori o interesih skupnosti. Zato vse te izkušnje narekujejo previdnost, kadar govorimo o najnovejših ameriških poskusih posredovanja v alžirskem ali ciprskem sporu.

Vnebojvstan

WASHINGTON — V vajah, imenovanih »preplah 1957« so v ZDA pokazali, kako bi lahko ameriška državna administracija upravljala deželo v primeru zračnega napada. Ob alarmu je zapustilo Washington okrog 5000 vladnih funkcionarjev in drugih uslužbencev in tudi predsednika Eisenhowerja so s helikopterjem odpeljali v neki skrit kraj v planinah.

BEIRUT — Libanonsko ministrstvo za zdravstvo je objavilo, da je v deželi zbolelo 27 ljudi za azijsko influenco. Podobna poročila prihajajo iz številnih azijskih držav.

NEW DELHI — Indijski predsednik Nehru se je vrnil s potovanja po evropskih deželah, Egiptu in Sudanu.

TOKIO — Japonski minister za zunanje zadeve Aičiro Fujiama je izrazil upanje, da se bo lahko udeležil zasedanja generalne skupščine OZN. Japonska bo kandidirala namreč za nevtralnega člana v Varnostnem svetu.

AMAN — Predstavnik jordanškega vojnega ministrstva je izjavil, da njegova država ne bo stala ob strani, če bi Izrael napadel Sirijo ali katerokoli arabsko državo.

ATENE — Grška vlada je sklenila, da bo ciprsko zadevo znova predložila skupščini ZN. Grčija bo zahtevala, naj ZN pripoznajo Ciprčanom pravico do samoodločbe.

NEW DELHI — V indijski državi Kerali, kjer vladajo komunisti, bodo v kratkem razdelili približno 700 tisoč arov državne zemlje. Govorijo tudi o razlastitvi bogatih veleposestnikov.

TORINO — Iz severnotalijanskih mest poročajo o hudih neurjih. Prekinjen je bil električni železniški promet pri Milanu, blizu Parme pa je padala toča, debela kot pomaranče. Skoda je velika zlasti na koruzi, trtah in paradizniku.

ALŽIR — Alžirski uporniki so izvršili do zdaj največje sabotažno dejanje: pogнали so v zrak električno centralo pri Laghouatu. Škoda cenijo na 450 milijonov frankov. Bilo je tudi nekaj smrtnih žrtev in ranjencev.

KAIRO — V 168 volilnih okrajih v Egiptu so bile ponovne volitve, ker ni noben kandidat na splošnih volitvah 3. julija dobil potrebne večine.

Priprave za praznovanje

DNEVA VSTAJE

KOPER

V Koprbo bo na večer Dneva vstaje več prireditev. Med temi bo tudi napad na Koper. Izvedli ga bodo mladinci predvojaške vzgoje v sodelovanju s partizanskimi patroljami in enotami JLA. Partizanske patrolje bodo prišle iz vseh krajev občine in po napadu nadaljevale svoj obhod po znanih partizanskih krajih.

Osrednja slovesnost pa bo prav v nedeljo 21. na Škofijah. Tu se bodo zbrali na velikem zborovanju ljudje iz vse koprške občine. O pomenu praznika bo govoril član sekretariata OO SZDL Črtomir Kolenc. Ob tej priložnosti bo tudi sprejem partizanskih patrolj, kasneje pa kulturni program.

Začetek zborovanja bo 21. ob 18. uri in ne 22. kot je bilo javljeno predhodno v okrožnico Obč. odbora SZDL v Koprbo. Iz Koprbo bodo vozili posebni avtobusi na Škofije in nazaj.

SEŽANA

V proslavo Dneva vstaje bodo odkrili v Sežani spomenik padlim borcem v NOB. Svečano odkritje bo v nedeljo, 21. julija ob 10. uri. Ob tej priložnosti bo imel slavnostni govor tovariš Ivan Regent. Pri proslavi bo sodelovala tudi vojaška godba iz Postojne in pevski zbori.

***

Za občinski praznik so proglasili v Sežani 28. avgust dan, ko so leta 1941 prvi partizani zblizali z naprednimi vaščani v Zg. Branici ter ustanovili I. rajonski odbor za Kras v Avberju v začetku leta 1942.

Letos bodo trajale slavnosti od 25. VIII. do 1. IX. in bodo pomenile veliko politično, gospodarsko ter kulturno manifestacijo sežanske občine. Med vrstami prireditev bi omenili gospodarsko, obrtniško in kulturno razstavo, nastope dramskih skupin, pevskih zborov in godb, predavanja, slavnostne seje, odkrivanja spominskih plošč, razne zabavne in športne prireditve.

POSTOJNA

Občinski odbor ZB Postojna je pripravil poseben program za proslavo praznika Dneva vstaje. Med drugim predvidevajo množični izlet v partizansko vas Šmihel pod Nanosom. Ze v jutranjih urah bodo krenile na pot partizanske patrolje in spotoma obiskale partizanske vasi in družine padlih borcev. Pred spomenike padlih borcev bodo položili vence.

Na sam praznik je predvidena velika vaja predvojaške vzgoje, pri kateri bodo sodelovali razen

PROIZVODNJA RIBJE MOKE

Do osvoboditve v Jugoslaviji ribje moke sploh niso proizvajali. Odpadke industrijsko predelane ribe so metali v morje. Po vojna mehanizacija, dalje modernizacija industrije za predelavo rib in končno rastoče potrebe po ribji moki v kmetijstvu in živinoreji so privedli do tega, da se je nekaj naših ribiških tvornic posvetilo tudi predelovanju ribje moke in vzporedno s tem še ribjega olja iz svežih odpadkov (glava, drobovine, kosti, rep) in deloma iz celih rib. Lani n. pr. je znašala naša domača proizvodnja ribje moke 811 ton in se je v štirih letih skoraj početrila. Proizvodnja vidno napreduje, dasiravno je še daleč od potreb, ki se gibljejo med tri do pet tisoč tonami letno.

Tovarna »IRIS« v Izoli je pri tem sodelovala v teku zadnjih štirih let takole: 24 ton — 100 ton — 135 ton — 139 ton ribje moke.

V letošnjem letu je od januarja do konca maja proizvedla 30 ton ribje moke in 12 ton ribjega olja.

partizanskih patrolj tudi mladinci odreda predvojaške vzgoje in pa člani postojnskega prostovoljnega gasilskega društva. Po končani vaji bo skupno kosilo za vse udeležence. Ob 15. uri bo slavnostno zborovanje v Šmihelu, kjer bo govoril ljudski poslanec Branko Babič. Ob tej priložnosti bo tudi razvitje novega prapora občinske organizacije ZB.

PROMET REŠKE LUKE V PRVEM TROMESEČJU 1957

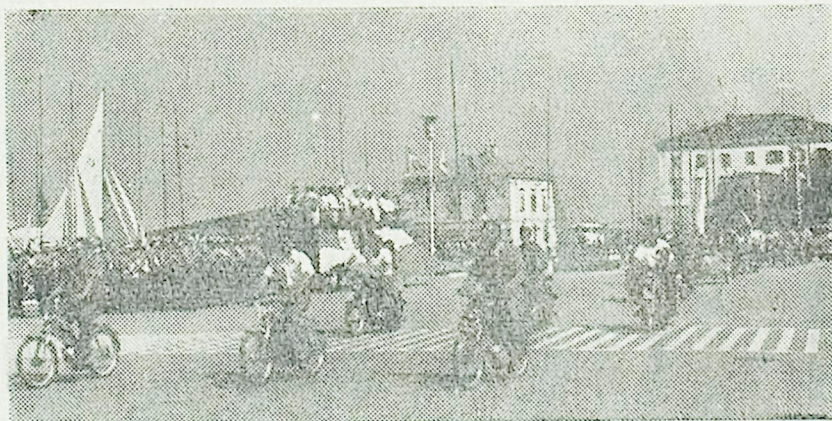
V primeri z lanskim se je znatno povečal. V času od 1. I. do 31. III. 1957 je priplulo v reško luko 2180 ladij z 808.458 NRT, od teh 1917 z jugoslovansko zastavo, ki so pripeljale 354.476 NRT blaga, 263 tujih ladij pa 453.982 NRT.

Celokupni blagovni promet je znašal 1.117.139 ton. Izkrkali so od tega 890.343 tone, vkrkali 223.810 ton, prekrkali pa 2986 ton.

Potniški promet je v letošnjih prvih treh mesecih zajel 131.615 oseb v tuzemstvu, kar je v primeri z lanskim prvim tromesečjem viden porast, medtem ko je bil inozemski potniški promet dosti slabši od lanskega. Zajel je le 71 oseb.

NOVE LADJE ZA NAŠE MORSKO RIBIŠTVO

Na sestanku Sekcije za ribolov pri Zdrženju morskega ribištva Jugoslavije je bilo 3. junija na Reki sklenjeno, da se iz X. natečaja gradnje ribiških ladij zgradi v letih 1957—1959 petinpetdeset modernih ribiških ladij v skupni vrednosti okrog 860 milijonov dinarjev. Zgradile jih bodo domače ladjedelnice in opremile domače tovarne motorjev. Med navedenimi ladjami jih dobi izolska »RIBA« šest, in sicer prihodnje leto dve, ostale štiri pa leta 1959. Dolge bodo po 16 metrov.

Koprski šoferji v povorki

NADALJNI ODMEV IN NAŠE JAVNO VPRAŠANJE

Komisijske ugotovitve o nedovoljenem izvozu človeških ribic

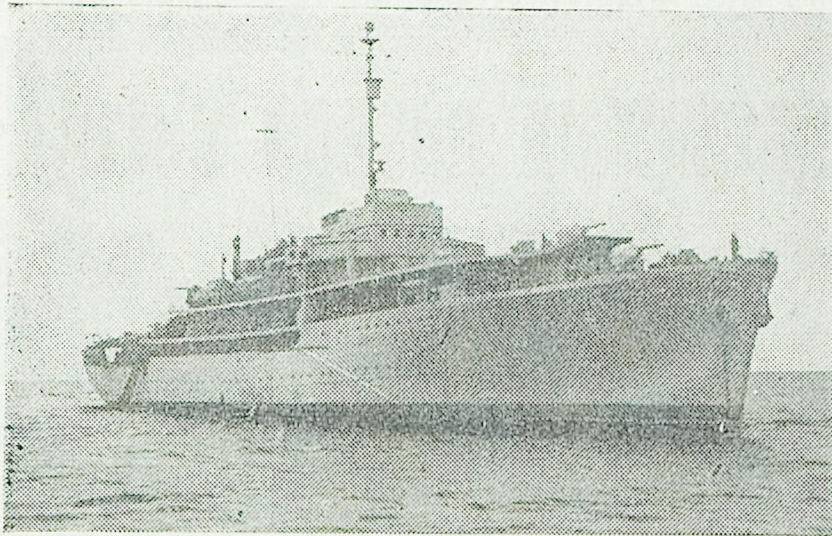
Po dosedanjih obvestilih v zvezi z našim javnim vprašanjem smo vsekakor dolžni naše bralce informirati tudi o nadaljnjem razvoju postojnske zadeve, ki se nanaša na nedovoljeno darilo trinajstih človeških ribic inozemcu.

Vso stvar je sedaj temeljito preiskala posebna komisija, ki jo je v ta namen imenoval občinski ljudski odbor v Postojni. Komisija je ugotovila, da je v to zadevo z večjo ali manjšo krivdo zapletenih več funkcionarjev Inštituta za raziskovanje krasa, Jamskega društva v Postojni in Uprave postojnskih jam, vsi pa bi morali vedeti za stroga zakonita določila glede na zaščito človeških ribic.

Iz izsledkov omenjene komisije izhaja, kakor da nekateri teh odgovornih strokovnjakov niso vedeli za zakonito zaščito človeških ribic. Tudi ko se je naše uredništvo obrnilo na enega izmed njih z vprašanjem, če so človeške ribice sploh zakonito zaščitene, je odgovoril, da niso. Zatorej danes popravljamo to napačno informacijo z naslednjim:

Po odločbi Sveta za kulturo in prosveto LRS z dne 10. maja 1951, objavljeni v Uradnem listu LRS, številka 29/51, je namreč med drugimi zaščitnimi redkimi živalmi in žuželkami prepovedano loviti, pobijati, prodajati, kupovati ali izvažati človeško ribico. Za kršitve teh določil odločba zahteva, da jih je treba naznaniti okrajnemu javnemu tožilcu.

Občinski ljudski odbor v Postojni je po zaključeni preiskavi komisije to tudi storil. Vsi krivci so torej v kazenskem postopku, kar nam daje upati, da bodo v bodoče v Postojni že zaradi tega svarišnega zlepla z večjo odgovornostjo čuvali redke zaklade naših podzemskih jam, ki jih premore samo naš kraški svet.

»GALEB« V KOPRSKEM ZALIVU

Prejšnji teden je priplula v Koper šolska ladja Jugoslovanske vojne mornarice »Galeb«, ki se je pred kratkim vrnila s svojega enomesečnega obiska v lukah prijateljskih dežel na Srednjem Vzhodu, Egiptu in Grčiji. Ob tej priložnosti so obiskali ladjo mladinci predvojaške vzgoje in koprski pionirji. Obiskovalce je sprejel poveljnik, kapetan korvete Vidan Peter in jim dovolil, da so si ogledali ladjo.

Šoferji so praznovali

Podružnice združenja šoferjev in avtomehnikov v Koprbo, Postojni in Ilirski Bistrici so dne 13. in 14. julija priredile lepo praznovanje Dneva šoferjev.

Osrednja prireditev v Koprbo je bila parada motornih vozil mimo častne tribune na nabrežju JLA. Proslavo je začel predsednik koprške podružnice Združenja šoferjev in avtomehnikov Fink Martin, ki je ob tej priložnosti pozdravil predstavnike oblasti in družbenih organizacij ter številno občinstvo, ki se je zbralo, da bi prisostvovalo šoferskemu slavlju. V imenu republiškega odbora Združenja pa je pozdravil navzoče tovariš Igljič iz Ljubljane.

Mimo častne tribune je nato defiliralo 120 motornih vozil, ki so bila lepo okrašena s cvetjem, zastavami in napismi. Parade v Koprbo so se udeležili tudi šoferji iz

izolske in piranske podružnice. Povorka motornih vozil je odšla v Izolo in se nato spet vrnila v Koper. V popoldanskih urah pa so se šoferji zbrali v gostišču »Na obali« pri Koprbo, kjer jim je podružnica Združenja priredila zakusko. Sledila je zabava, ki so se je udeležili razen šoferjev in njihovih družin tudi številni drugi Koprčani.

Za Dan šoferjev so v Koprbo podelili diplome in denarne nagrade 10 najboljšim šoferjem, ki se odlikujejo po vestnosti in požrtvovalnosti v službi. Diplome in nagrade so prejeli Ivan Kompare, Anton Mirc in Ivan Erjavac (InterEuropa), Darin Matijas, Avrelijo Furlanič in Gvido Furlan (Slavnik), Franc Poropat (Tomos), Miro Komelj (Bor), Jože Šturm (Istra Benz) in Janez Jesenik (TNZ). Razen tega pa je podružnica Združenja podelila nagrade tudi šoferjem, ki so najlepše okrasili svoja vozila v povorki in nagradila pet otrok osnovne šole za najboljše šolske naloge o Dnevu šoferjev. Koprski šoferji na svoj praznik niso pozabili tudi na svoje tovariše, ki ležijo v bolnišnici. Obiskali so jih in jih obdarovali.

Za lepo praznovanje svojega praznika se podružnica Združenja zahvaljuje podjetjem, ki so organizacijo podprla z denarnimi in materialnimi prispevki.

Prav tako so praznovali svoj dan šoferji v Ilirski Bistrici in Pivki. V obeh občinskih središčih so priredili parado motornih vozil in podelili priznanja najboljšim šoferjem. V Postojni so na Titovem trgu uredili izložbeno razstavo, zvečer pa so se zbrali na zabavi v prostorih Jamske restavracije. Ob tej priložnosti so sprejeli za častne člane Združenja več tovarišev iz oblastnih organov zaradi njihovega razumevanja za delo Združenja.

V Ilirski Bistrici sta vozila na čelu kolone najstarejši šofer Možina Matija in najmlajši motorist, 10-letni Mihec Ujčič. Po končani paradi je tajnik Združenja podelil priznanja najboljšim šoferjem in avtomehnikom Antonu Kunčiču, Francu Košiču, Bertu Ivančiču, Stanku Trebcu in drugim. Kot v Koprbo je tudi v Postojni in Ilirski Bistrici prisostvovalo zaradi veliko število prebivalstva.

Atomске toplíce na Stajerskem. V bližini Smarja na spodnjem Stajerskem so odkrili pred kratkim izvire toplе vode, ki ji prisotno izredno stopnjo radioaktivnosti. Ze od zgodnje spomladi prihajajo ki vrelec z vseh strani in z najrazličnejšimi prometnimi sredstvi ljudje, ki tožijo o boleznih vseh vrst. Zato so začeli kopati bazen, ki ga bodo zabetonirali in spustili vanj zdravilno vodo. V Smarjah so začeli tudi urejati primerno gostišče.

Kompletno opremo za stiskanje oliv so začeli izdelovati v tovarni Ivo Lola Ribar v Zeleznikih. Komisija zveze kmetijsko-gozdarskih zbornic Jugoslavije je te naprave že preizkusila in jih je ocenila zelo ugodno.

VSE OKROG

moria

DVIGNILI SO LADJO »BRIONI«

Splitsko podjetje »Brodospas« je pred dnevi dvignilo ladjo »Brioni«, ki se je potopila prejšnji mesec pred reškim pristaniščem. Ladja nosi 140 ton tovara in je last »Lošinske plovidbe« iz Malega Lošinja. Ko se je potopila, je vozila mast v Piran za koprsko »InterEuropa«. Pri dviganju ponesrečene ladje jim je uspelo rešiti tudi ves tovor. Ladjo so prepekljali v reško ladjedelnico, kjer bodo ugotovili vzroke nesreče.

LETOŠNJI DOSEŽEK SLOVENSKIH RIBIŠKIH PODJETIJ

V prvem mesecu tekočega leta so podjetja za predelavo rib v Slovenskem Primorju dosegla naslednji učinek:

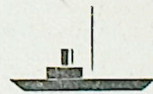
286 ton steriliziranih ribjih konserv,
112 ton nasoljenih rib,
30 ton ribje moke in
12 ton ribjega olja.

NAŠE MORSKO RIBIŠTVO V MAJU

Ribiči Slovenskega Primorja so v letošnjem maju ulovili 218 ton rib v vrednosti nad 23,5 milijonov dinarjev. Porabili so jih takole: za ribje konzerve 70 ton, nasolili so jih 102 toni, izvozili v inozemstvo 15 ton, na obalnih tržiščih so jih prodali 30 ton, sami so jih pospravili eno tona.

POMORSTVO številka 6/1957

Izšla je šesta številka revije »POMORSTVO«, bogata po vsebini. Glede na prvi kongres delavskih svetov Jugoslavije prinaša revija uvodoma temeljito razpravo o delavskem samoupravljanju v pomorstvu. Obsežni elaborat je izdelala delovna skupina pri osrednjem odboru Sindikata delavcev in nameščencev pomorskega gospodarstva na Reki. V drugem delu revije je v sliki in besedi prikazana naša najnovejša in najmodernjša motorna ladja »JADRAN«. Med številnimi članki in razpravami naj omenimo le nekatere, kot n. pr.: GRADNJA SUŠASKEGA LUKOBRANA (inž. Lj. Stipančič), ZACETKI NAŠE REČNO-MORSKE PLOVBE (V. S.), POMORSKO BRODARSTVO (Viktor Cerić), GERHART HAUPTMANN IN MORJE (M. K. N.). Itazen običajnih krajsih poročil iz Slovenskega Primorja (Težnje Slovenske Istre, Misli o turističnem standardu, m/j Burja v sezoni 1957 itd.) sta v slovenščini priobčena še obširni potopis Vencelava Berčeta »PO PRISTANIŠČIH SEVEROZAHODNE EVROPE« in strokovno informativni članek »LITOSTROJ IN LADJE« glede na njegovo sodelovanje pri gradnji naših ladij. Oba članka sta tudi ilustrirana. Kot vsaki številki je tudi tej priložen kratek povzetek najvažnejših člankov v francoskem in angleškem jeziku. Revija »POMORSTVO« izhaja vsak mesec na Reki, slovenski tekst, urejan v Ljubljani, je v vsaki številki dostojno zastopano. Zanimanje za list med Slovenci vidoma raste, kot raste tudi zanimanje za slovensko morskobalno in njeno dejavnost. —at

PLOVBA NAŠIH LADIJ

P/L »BIHAČ« je 16. VII. priplula v Benetke.

P/L »DUBROVNIK« je 12. julija priplula v Ploče.

M/L »GORENJSKA« je 13. julija odplula iz Ranguna.

P/L »GORICA« je 13. julija priplula na Sicilijo.

P/L »LJUBLJANA« je 17. julija priplula v Luleo.

M/L »MARTIN KRPAN« je večeraj priplula v Bejrut.

P/L »NERETVA« je 18. julija priplula v Billingham.

P/L »POHORJE« je 8. julija priplula v Benetke.

P/L »ROC« je 30. junija prešla Singapur namenjena na kontinent. Prihod 5. avgusta.

P/L »ZELENGORA« je 12. julija priplula v Rangun. Po izkrcaju dela tovara bo nadaljevala plovo proti Kitajski.

ZA NAŠE KMETOVALCE • ZA NAŠE KMETOVALCE • ZA NAŠE KMETOVALCE • ZA NAŠE KMETOVALCE • ZA NAŠE KMETOVALCE

Rezerve v kmetijstvu našega okraja Nevarnost, ki ji posvečamo premalo skrbi

Kakor smo poročali v prejšnji številki našega lista, je skupna seja OK ZKS Koper in Okrajnega odbora Socialistične zveze dne 7. t. m. obravnavala vprašanje neizkoriščenih možnosti v kmetijstvu našega okraja. Osnovni referat in razprava sta toliko tehtna, da smo sklenili objaviti v izvlečku glavne misli tega posvetovanja. Iz predavanja direktorja Zavoda za pospeševanje kmetijstva v Kopru dr. Stanka Kovarčiča povzemamo:

V kmetijskem smislu lahko razdelimo naš okraj na dve glavni področji: obalni pas z občini Koper, Izola in Piran ter višinski pas z ostalimi šestimi občinami. Obalni pas je karakterističen po svoji izraziti blagovni proizvodnji, vtem ko imajo višinski predeli tipično naravno gošpodarstvo.

Da bi si za poznejša izvajanja lahko napravili jasno sliko, je treba povedati, da obsega obalni pas 33.000 ha ali 17%, višinski pas pa 159.000 ali 83%, od česar odpade na obdelovalno zemljo in pašništvo:

	obalni pas:	višinski pas:
njive	9011 ha	7843 ha
sadovnjaki	346 ha	258 ha
vinogradi	3030 ha	316 ha
travniki	1601 ha	9440 ha
senožeti	3420 ha	21151 ha
pašniki	7574 ha	45334 ha

Bruto dohodek obalnega pasu se po svoji strukturi močno razlikuje od tistega v višinskem pasu. To nam kaže naslednja primerjava: v obalnem pasu daje živinoreja 9,5% bruto dohodka, ostalo pa 90,5%; v višinskem pasu pa daje živinoreja 75% bruto dohodka, vtem ko vse ostalo samo 25%.

Navedeni podatki prepričljivo govorijo o tem, da narekuje struktura zemljišča višinskemu pasu predvsem razvoj travništva in živinoreje.

Nadaljnji pregled glede na razmerje med obdelanimi površinami njiv na eni strani, na drugi pa pašniki,

travniki in senožeti pa dokazuje, da v višinskem pasu odločno in visoko nad republiškim povprečjem prevladujejo neobdelane površine, t. j. travniki, pašniki in senožeti. Tudi to nam nakazuje smer, ki jo je v kmetijstvu ubrali na višinskih področjih našega okraja.

Analize, ki so bile izvršene za nekatere višinske predele, pa kažejo, da sta ravno živinoreja in travništvo tamkaj najbolj deficitarna. To dejstvo torej spet narekuje našim oblastevnim in političnim organom, zlasti pa zadrugištvu, da z enotno in široko

akcijo store vse, da se čimprej in v kar največji meri stanje spremeni v korist vse večjega izkoriščanja teh skritih rezerv v našem višinskem kmetijstvu.

Temu v korist med drugim govore tudi zbrani analitični podatki glede na to, da imamo v višinskih predelih njivske površine mnogo bogatejše humizirane kakor pa v nižinskih predelih, saj vse bogate količine gnojja, pridelanega s pomočjo ogromnih travniških površin, končajo na tamkajšnjih maloštevilnih njivskih površinah. Po drugi strani pa imamo pojav, da so travniki in pašniki v višinskih predelih, kjer se je stoletja samo črpalo in nič dajalo, močno izčrpani in degradirani. Imamo pojav stalnega spreminjanja dela površin travnikov v pašnike, ki so vse bolj poraščeni z grmovjem in ostajajo neizkoriščeni. Iz poročil, ki jih je dobila Okrajna zadruga zveza od svojih poslovnih zvez, sledi, da je n. pr. v ilirskobistriški občini izkoriščenih samo 20—30% pašniških površin. To pomeni, da je v naših višinskih predelih ogromen rezervoar za živinorejo, ki ga moramo izkoristiti. Po strokovnih vidikih pa opazimo, da je možno travniške površine dvigniti in oplemeniti z najmanjšim trudom in z najmanjšimi stroški, saj prav travniške površine sila hvaležno reagirajo na umetna gnojila. V primerjavi z žitaricami, ki reagirajo na umetna gnojila s 34-procentnim uspehom, je uspeh umetnega gnojenja na travniških površinah 86%. Vsak kilogram umetnega gnojila daje tedaj na travniških površinah dvakrat toliko!

Razen tega pa so podrobne analize pokazale tudi to, da so naše travniške površine jako dobro založene s humusom, ki ga je v travnikih naših višinskih predelov celo do 5%. (O obalnem pasu pa opazimo, temu nasprotno, skrajno dehumizacijo).

Strokovno je ugotovljeno, da v naših predelih travniki niso potrebni gnojenja s hlevskim gnojem, saj vsebuje dovolj dušika v svojem humusu. Odvečni gnoj z višinskih predelov je zelo potreben našemu obalnemu pasu. Če hočemo naše travniške površine predelati izboljšati, jih moramo samo alkalizirati, dati jim moramo samo dovolj kalija in fosforja. Samo s tem bomo travniške ruše spremenili v korist boljše kvalitete krmnih rastlin. Če bomo pravilno gnojili, lahko z malimi stroški in v kratkem času dosežemo mnogo kvalitetnejše travništvo in pašništvo v naših višinskih predelih.

Iz ostalih statističnih in analitičnih poročil, s katerimi razpolagamo, pa vidimo, da v naših obalnih predelih močno primanjkuje humusa. Tujci, strokovnjaki, ki prihajajo k nam, se čudijo, kako je sploh mogoče na tako obubožanih površinah sploh še kaj pridelovati. Ugotavljamo torej, da naše obalne njivske površine močno pešajo, pojavljajo pa se tudi različne bolezni. Na drugi strani pa vidimo, da imamo v naših višinskih predelih še veliko neizkoriščenih možnosti za razvoj živinoreje. To sta tedaj dva osnovna problema našega kmetijstva v okrajnem merilu: humizirati obde-

lovalno zemljo v nižinskih predelih s pomočjo odvisnega gnojja iz višinskega pasu, v višinskih predelih pa z ureditvijo velikih travniških površin usmeriti kmetijstvo v intenzivno živinorejo.

Ti dve nalogi bo moč izvršiti le načrtno in z združenimi močmi pa brez odlašanja. Da pa bi jih laže izvrševali, moramo razen nekaterih osnovnih vzrokov za tako nezadovoljivo stanje našega kmetijstva (razdrobljen način kmetijstva; preveliko razkosavanje zemljiških površin; nesorazmerno velik trud, ki je ob pomanjkljivih obdelovalnih sredstvih vloženo v kmetovanje, nasprotno pa več ko odločno premalo pridelkov, ki bi jih obstoječe površine lahko dajale našemu kmetijstvu itd.) spoznati tudi pogoje, ki so povzročili takšno stanje.

(Dalje prihodnjič)

Nabratko

Praktično uporabo kmetijskih strojev demonstrira na terenu posebna ekipa »Industrije traktorja i mašina« iz Beograda. Ekipa sestavljajo kmetijski in tehnični strokovnjaki in imajo precejšnje uspehe.

Tovarna mlečnega sladkorja v Tolminu bo prva te vrste v Jugoslaviji. Po predračunu bo veljala njena zgraditev 132 milijonov dinarjev. Predvidevajo, da bo potrebovala tovarna letno 7.600.000 litrov sirotke, ki jo bosta dobavljali predvsem sirarna v Kobaridu in nova mlekarna v Tolminu. Zdjaj zlijajo v kobarški sirarni dnevno po več tisoč litrov sirotke v Sočo. Po načrtih bo nova tovarna proizvajala letno okrog 220 ton surovega in 35 ton rafiniranega mlečnega sladkorja, dalje 35 ton suhih beljakovin in 193 ton melase. S tem bo krita skoraj polovica jugoslovanskih potreb.

Seminar za člane delavskih svetov se je začel te dni v Martuljku. Udeležuje se ga okoli 700 delegatov, ki se bodo na seminarju seznanili z delovno proizvodnjo, povečanjem delavne storilnosti, delavskim upravljanjem, tarifno politiko, strokovno vzgojo in drugimi zanimivimi vprašanji.

Velik obmejni promet na Gorickem so zabeležili v juniju, ko je prekorajlo mejo 24.074 italijanskih in 51.780 jugoslovanskih državljanov. Posebno velik je bil prehod dvoletnikov, ker je to čas večjih kmetijskih del. Izvoz blaga po videmskem sporazumu je dosegel 138.668 q, uvoz pa le 4722 q blaga.

NAŠ GOSPODARSKI KOMENTAR

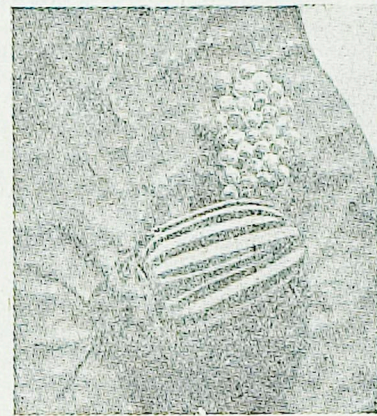
Na poti k stabilizaciji kmetijskega tržišča

Pretekli teden so bili sprejeti izredno važni ukrepi v zvezi z nadaljnjo stabilizacijo našega trga. Mislimo na ukrepe v zvezi s sprostitvijo trgovine z žiti.

Dosedanji uspehi, zlasti pa letošnji izredno dobri izgledi na žitno letino, so omogočili, da so bili sprejeti ukrepi, ki naj bi za bodoče omogočili nadaljnji dvig proizvodnje v kmetijstvu. Govorili smo že o stabilizaciji in o več ali manj stalnih cenah, ki smo jih dosegli v industrijski proizvodnji, kjer opažamo v zadnjem času lahko le neznatna nihanja. Še ta so bolj posledica nihanja cen na zunanjih tržiščih, kar je zlasti važno pri tistih proizvodih, za katere moramo uvažati surovine. Glede »domače« proizvodnje pa lahko že ugotavljamo, da nihajo cene bolj navzdol, kar dosega močnejšo in racionalnejšo proizvodnjo, zlasti pa s povečano proizvodnostjo dela. Zadnji podatki nam kažejo, da se je delovna storilnost letos zelo dvignila.

Kot vemo, nismo doslej mogli takih uspehov doseči v kmetijstvu. Vedno nas je in nas še teži vprašanje nizkih pridelkov, slabih donosov in podobno. Teži nas tudi slabo in premalo obdelana zemlja oziroma velike količine neobdelane zemlje, kar nam povzroča skupno s spremenjeno strukturo prebivalstva — veliko povečanje industrijskega in mestnega prebivalstva na škodo kmečkega — da moramo trošiti ogromna sredstva za uvoz živil,

Prva leta, ko se je pojavljala koloradski hrošč, je pomenil strah in trepet za pridelovalce krompirja. To je bil vse do takrat, ko so začele kemične tovarne proizvajati nestrupena zaščitna sredstva v prahu kot je Lindan in podobno. Na žalost danes koloradskemu hrošču posvečamo zelo malo pozornosti, ker je malokomu

Koloradski hrošč in jajčeca

znano, da se lahko ta škodljivec privadi na strupe in da mu ne bomo mogli do živega.

Koloradski hrošč se je vtihotapil v Evropo iz Severne Amerike. Danes je okužena vsa Evropa, razen Nemčije in Velike Britanije. Le kako sta ti dve deželi uspeli prepovedati vstop temu nevarnemu škodljivcu? Edino z rigoroznimi merami zatiranja prvih okužb. Uničili so nasade krompirja ne samo na mestu okužbe, ampak tudi nekaj kilometrov okoli. Tako so prihranili pridelovalcem kakor tudi državi veliko truda in izdatkov.

Na področju našega okraja gojimo krompir na okrog 4.300 ha površine. Vse te nasade je okužil koloradski hrošč, le da okužba ni povsod enaka. Odvisna je od zavesti pridelovalcev kakor tudi od oblasti. Ilustrirali bomo primer iz občine Ilirska Bistrica: v letu 1956 je bilo na področju te občine nekaj parcel, objedenih do zadnjega lista. Na vprašanje, zakaj so dovolili, da pride do tega, je kmetijski referent občine dejal, da so lastniki revni ljudje. Seveda to ni raz-

log, da bi pustili škodljivcu nemoten razvoj. Zaradi nekaj kg zaščitnega sredstva pa je letos to področje tako hudo okuženo, da so v enem mesecu porabili več zaščitnih sredstev kakor v vsej sezoni leta 1956. Tudi druge občine našega okraja so okužene, a škodljivca redno zatirajo.

Leta 1956 smo porabili za zatiranje koloradskega hrošča 40.000 ton zaščitnih sredstev. Letos pa smo to številko dosegli do 20. junija. Predvidevamo, da bomo porabili do konca sezone 100.000 kg zaščitnih sredstev in če računamo okrog 100 din za kg, znaša to 10.000.000 dinarjev ne upoštevaje delo in izgubljeni čas. Če upoštevamo to veliko izgubo, se moramo vprašati, ali obstaja boljši način zatiranja koloradskega hrošča. Odgovor je zelo preprost: koloradskemu hrošču za sedaj še lahko zatiramo z razpoložljivimi zaščitnimi sredstvi. To zatiranje mora biti izvedeno pravčasno in se morajo tega pridrževati vsi pridelovalci krompirja. Posebno pozornost je treba posvetiti zatiranju prvih hroščev, to je tistih, ki na pomlad prilezejo iz zemlje. Na ta način zmanjšujemo okužbo v tekočem letu, nič manj pozornosti pa je treba posvetiti zatiranju hrošča v avgustu in septembru. Prav tu je napaka naših kmetovalcev. Avgusta in septembra, ko prične krompir dozorevati, mislijo, da koloradski hrošč gomoljev ne more več zmanjšati in pustijo ravno tisto generacijo, ki povzroča okužbo v naslednjem letu.

Iz vsega tega vidimo, da sta zavest in disciplina pridelovalcev pri zatiranju najvažnejša.

Oglejmo si na kratko življenje koloradskega hrošča. Odrasli hrošči preživijo v zemlji v globini 70—100 cm in prilezejo iz zemlje spomladi, ko je srednja dnevna temperatura okrog 15 stopinj C. Takoj začnejo objedati mlado krompirjevo listje. Hitro se sparijo in začnejo odlagati jajčeca po večini na spodnjo stran krompirjevih listov. Zanimivo je, da lahko živi samica 2 leti in v tem času odloži nad 2.000 jajčec. Zelo požrešne so ličinke, ki včasih obžoro do golega

Ličinke koloradskega hrošča uničujejo tudi krompirjeva stebila

krompirjevo listje, večkrat pa se lotijo tudi stebila. Ličinka doraste v 15 do 20 dneh in se zabubi v zemlji do 1/2 m globoko. V stadiju bube preživi samo 7 dni, nato se kot odrasli hrošč napoti spet na krompirišče. Seneni gredu hrošči prezimovat v zemlji. Pri nas ima hrošč dve generaciji letno, v Južni Ameriki tri, v Nemčiji pa samo eno generacijo.

S ČIM ZATIRAMO KOLORADSKEGA HROŠČA

Najbolj znano in najbolj domače sredstvo je Lindan v prahu. To je cicleto na podlagi HCH (Hexachlorocyclohexana). Izdelujejo ga v vrečkah po 1 kg in po 25 kg. Lindan prodajajo tudi v obliki olja, ki je prav tako zanesljivo proti koloradskemu hrošču; upoablja se 1,5 do 2 del na 100 litrov vode. Za škropljenje pride v poštev tekoči Pantakan. Tega uporabljamo 1 liter na 100 litrov vode. Za istočasno zatiranje krompirjeve plesni se dodaja na 100 litrov škropiva 1 kg bakrenega apna ali 200 do 300 gramov Lirotana ali Dithana. BENTOX pa je sredstvo, izdelano tudi na bazi Lindana (HCH). Ker pušča na krompirju neprijeten duh po trohno, bi je uporaba za zatiranje koloradskega hrošča prepovedana. Lahko se uporabi za razkuževanje zemlje in sicer 80—150 kg na 1 ha.

Ing. A. G.

Člani šolskih svetov in drugih organov družbenega upravljanja, berite in naročajte »Slovenski Jadran«

NAŠA ANKETA V ZVEZI Z NOVIM GLEDALIŠKIM ZAKONOM

Pogojem bomo zadostili

Te dni je bil v Uradnem listu LRS objavljen novi Zakon o poklicnih gledališčih, ki med drugim določa, da se lahko ustanovi oz. obstaja le takšno poklicno gledališče, ki ima poleg upravnika še najmanj dva režiserja ter ustrezno število igralcev in igralk, kot tudi pomožnega umetniškega in tehničnega osebja in ki so mu zagotovljena potrebna materialna sredstva. Zakon v svojih predhodnih določbah tudi določa, da poklicna gledališča, ki teh pogojev ne izpolnjujejo in ki do 1. januarja 1958 ne prilagodijo svoje organizacije in dela določbam tega zakona, prenehajo obstajati kot poklicna gledališča.

S tem v zvezi me je uredništvo »Slovenskega Jadrana« naprosi-

stavljene alternative prišli do zaključka, da je naše gledališče vsekakor potrebno, zato moramo storiti vse, da ga obdržimo in ga usposobimo, da bo zmožno za življenje, zmožno za nadaljnji vsestranski razvoj, pri čemer naj bi prišlo do kar najtesnejšega sodelovanja s sosednjim tržaškim gledališčem in z ljubljanskim Mestnim gledališčem.

Na osnovi tega smo še povečali svoja prizadevanja, da čimprej rešimo vprašanje umetniškega vodstva in režiserja. Prepričan sem, da nam bo v kratkem to uspelo, saj so zadevni razgovori že v teku. Če bomo tako rešili ta naš osnovni problem, ostalih vprašanj ne bo težko rešiti, pri čemer bo seveda vsekakor potrebno zagotoviti našemu gledališču tako zadostno gnotno osnovo kot tudi nekaj stanovanj, ki so, posredno seveda, vendarle ključ za rešitev vseh zgoraj navedenih osnovnih problemov našega gledališča.

Novi Zakon o poklicnih gledališčih, moramo torej, kljub temu, da je prav naše gledališče z njim nekako »prizadeto«, sprejeti z zadovoljstvom, saj postavlja vsa naša gledališča na zdravo osnovo. Seveda pa se bomo morali vsi, ki nam je naše gledališče pri srcu in teh, mislim, ni malo, potruditi, da bomo do 1. januarja 1958 njegovo delo, organizacijo in zlasti osebno zasedbo vskladili z zahtevami, ki jih ta zakon postavlja ter tako omogočili, da to naše gledališče ostane in raste v zadovoljstvo vseh delovnih ljudi Primorske. Ta naloga gotovo ni lahka, toda osebno sem prepričan, da jo bomo uspešno rešili.

Svetozar Polič

Dr. Svetozar Polič, predsednik upravnega odbora GSP

lo, da naj kot predsednik upravnega odbora Gledališča Slovenskega Primorja v Kopru povem svoje mnenje o novem zakonu in tudi o tem, če in kako mislimo rešiti probleme, ki jih novi zakon z vso ostrino postavlja pred naše gledališče.

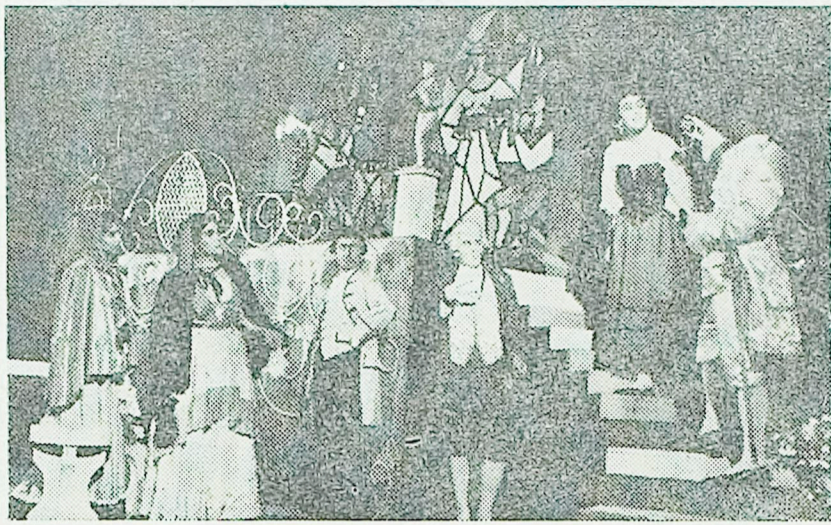
Odgovarjajoč na to, moram predvsem poudariti, da se osebno v celoti strinjam z alternativno, ki jo zakon nekako postavlja, namreč: ali zagotoviti minimalne gnotne in subjektivne pogoje za uspešno delo in rast poklicnega gledališča, ali pa gledališče kot poklicno gledališče ne more obstajati. Ne samo to, do tega istega zaključka smo v Kopru prišli, še preden so bila poznana zgoraj navedena zakonita določila, kajti vsi smo se lahko prepričali, da je naše gledališče sicer doseglo lepe uspehe, tako po številu predstav kot tudi v pogledu svoje umetniške ravni, da pa vendar ni mogoča njegova nadaljnja rast brez solidnega umetniškega vodstva, brez lastnih režiserjev in brez nekoliko večje gnotne osnove.

Prav zato smo nedavno razpravljali o teh vprašanjih v okviru naših okrajnih političnih forumov in na osnovi tako po-

Novo revije

OBZORNİK 57, št. 7

Iz vsebine:
Beno Zupančič: Moj rojstni kraj, Lili Novy: Materi, James Hilton: Lovec biserov, T. Rózevitz: Stal sem na strmem pobočju, Oče, Sončni dan, Strmela je v soncu; Letalonosilke, P. Carmello: Alvarez se pelje v San Domingo, Branko Zužek: Pozno popoldne, R. I.: Kdo je bil Casanova?, 500 milijonov let Evrope, Ivan Bunin: Velga, Slavko Rupel: Bil sem v Pompejih, Percy Eckstein: Stric Gerolamo zna pomagati, Dr. S. Mikuz: Kremser Schmidt; Peking, najlepše mesto na svetu; Fosco Moraini: Ame — otroci morja, Anton Čehov: Živei; Kako biti kos poletni vročini, K. L. Hausen: Zaklad islandskih voda; Mali slonov sorodnik; Dnevne in nočne živali, M. Zoščenko: Letni odmor, A. M.: Tahiti — raj na zemlji, Luigi Pirandello: Idealni zakon; Mož med dvema ženama, Nega klobukov, Kako reagiramo na kavo. Kaj storimo, če...? Kadar odpotujemo na dopust. Slikovne priloge: Lepotice sveta, Naše morje, Ame — otroci morja.

Scena iz Goldonijeve komedije »Mirandolina« v uprizoritvi Gledališča Slovenskega Primorja. S tem delom je GSP sodelovalo pri »Primorskih prireditvah« in je z uprizoritvijo v Kopru, 14. t. m. zaključilo letošnjo sezono. Prihodno sezono bo začelo GSP v prvi polovici septembra, in sicer z Dobričaninovo komedijo »Skupno stanovanje«.

Nizozemski slikar Toon Wegner v koprski Mali galeriji

V sredo, 10. julija, je bila v Mali galeriji v Kopru otvoritev razstave holandskega slikarja Toona Wegnerja. Razstavo je odprl ravnatelj Okrajnega muzeja Janez Kramar ob prisotnosti predstavnikov javnega in kulturnega življenja ter povabljenih gostov.

Čeprav je Wegner po letih še mlad človek, je njegova umetniška pot že precej bogata. Likovno umetnost je študiral na Akademiji upodablajočih umetnosti v Haagu v letih 1942—1947, razstavljal pa je že v številnih velikih mestih Evrope in Amerike, v Jugoslaviji pa v Zagrebu, Beogradu, Novem Sadu, Ljubljani in Mariboru. Leta 1952 je prejel nagrado za slikarstvo Jacob-Moris, leta 1956 pa državno nagrado za sodobno slikarstvo. Wegner slika v grafični tehniki in na presno (al fresco).

Ker smo zvedeli, da je Wegner letos že četrtič v Jugoslaviji, smo mu zastavili nekaj vprašanj:

Kaj vas je privedlo do tega, da ste obiskali Jugoslavijo?

Bilo je srečno naključje, da sem se leta 1950 v Parizu spoznal s člani Mednarodne mladinske delovne brigade, ki je odhajala pomagat jugoslovanski mladini pri graditvi študentskega naselja v Dubravi pri Zagrebu. Pozneje smo naredili desetdnevno krožno potovanje po Jugoslaviji. To so bili zame nepozabni vtisi. Od tistih dni sem bil kot umetnik in kot človek navdušen nad jugoslovanskim ljudstvom, ki še ni izgubilo neposrednosti in pristnosti svojih običajev, kot pri nas v Holandiji. Ponovno sem prišel v Jugoslavijo leta 1954, potem še leta 1956 in, kot vidite, tudi letos.

Ste prvič na slovenski obali?

Tudi v vaših krajih sem že bil. Prvič v Piranu lani z mojstrom Božidarjem Jakcem, ki me je prvi spoznal z vašo obalo in lepotami Istre. Letos pa sem gost vašega slikarja Hermana Pečariča.

Kaj vas kot umetnika v Jugoslaviji najbolj zanima?

Najbolj me zanima tista umetnost, ki izvira neposredno iz ljudstva in

Primorske

PIREDITVE

Petek, 19. junija, ob 21. uri v **PIRANU**: SIMFONIČNI KONCERT. Izvaja Slovenska filharmonija iz Ljubljane in violinist Igor Ozim.

Ponedeljek, 22. julija, ob 21. uri v **IZOLI**: KONCERT NARODNE IN UMETNE PESMI. Izvaja Slovenski vokalni oktet iz Ljubljane.

Torek, 23. julija, ob 21. uri v **KOPRU**: KONCERT NARODNE IN UMETNE PESMI. Izvaja Slovenski vokalni oktet iz Ljubljane.

Sreda, 24. julija, ob 21. uri v **PIRANU**: KONCERT NARODNE IN UMETNE PESMI. Izvaja Slovenski vokalni oktet iz Ljubljane.

njegovih običajev. Zame je pri umetniškem ustvarjanju najbolj zanimiv človek, zato me je tako prevzela neposrednost, odkritosrčnost in gostoljubnost vaših ljudi. Pri vas sem našel številne prijatelje, posebno v Sloveniji. Po mojem mnenju so taki prijateljski stiki in tovariška pomoč pri prirejanju razstave velikega pomena za medsebojno kulturno zблиževanje.

Kaj sodite o umetniških stikih med Jugoslavijo in Holandijo?

Ti stiki še niso taki kot bi si človek želel, da bi bili. Toda, kot sem že povedal, smo na dobri poti, da jih bomo izboljšali. To je potrebno že zato, ker je pri nas na Holandskem še mnogo ljudi, tudi izobraženih in intelektualcev, ki imajo o Jugoslaviji in njeni junaki borbi popolnoma napačne pojme. Smejali se boste, toda žal je resnica, da so mi nekateri celo odsvetovali, naj ne hodim v Jugoslavijo, ker mi grozi »tam za železno zaveso velika nevarnost«. Seveda se bo to mnenje popolnoma spremenilo, ko se bomo bolje spoznali, k čemur bodo pripomogle tudi kulturne izmenjave.

„Hmeljska princesa“ v Postojni in druge prireditve

DPD »Svoboda« v Postojni je v okviru III. turističnega tedna uprizorilo opereto Radovana Gobca »Hmeljska princesa«. Uprizoritev je bila občinstvu zelo všeč, kar je potrdilo z navdušenim plaskanjem. V jeseni bodo opereto še ponovili.

Na ploščadi jamske restavracije je GSP iz Kopra uprizorilo Goldonijevo komedijo »Mirandolina«. Tudi ta igra je Postojnčanom zelo zadovoljila, primeren okvir pa ji je dajalo izredno akustično okolje.

Pred Jamsko restavracijo je nastopilo tudi beograjsko »Kolo«,

ki ga je gledalo okrog 1000 ljudi. Škoda, da je zanimiv nastop prekinilo viharo vreme.

Med prireditvami v času III. turističnega tedna moramo omeniti še nekaj promenadnih koncertov godbe JLA iz Postojne. Ština

OBISKUJTE

PRIMORSKE PRIREDITVE

Kakor vsako leto, so tudi letos priredili dijaki italijanske gimnazije v Kopru (njihov pedagog je akademski slikar Jože Pohlen) razstavo svojih izdelkov. Na sliki vidite produkt kolektivnega dela učencev II. razreda, mozaik v naravni velikosti 100 x 75 cm. Na razstavi so bili štirje mozaiki takega formata, razen tega pa še okrog 50 drugih del — akvarelov, gvašev in risb in tudi velika olnjata slika, skupno delo treh najboljših učencev. — V ilustracijo risarskih uspehov dijakov italijanske gimnazije naj še omenimo, da je Graziella Ponis dobila na natečaju v Novem Sadu II. nagrado in srebrno medaljo.

Natečaj je razpisal Študijski center pedagoškega društva za najboljše jugoslovanske otroške risbe.

»PRIMORSKE PRIREDITVE« OB SLOVENSKI OBALI

Schubert-Berthé: PRI TREH MLADENKAH

Gostovanje Mariborskega operetnega ansambla

Če vztrajam v mnenju, da je opereta gledališko delo, opremljeno in podprto z glasbo, potem moram nujno priti do zaključka, da je Berthéjeva priredba Schubertovih melodij zgrešila svoj cilj. Tu namreč ne gre za **odrsko delo**, ki ga glasba podpira, temveč gre za dragoceno glasbo, ki so ji nataknilni papirnato pokrivalo. Avtor je Schubertovim vokalnim, simfoničnim, komornim in scenskim skladbam skušal prilepiti povsem tujo vsebino; tako razpade opereta ob izvedbi na dva dela. Pri prvem — glasbenem — zaživi in zablesti vsa skladateljeva ustvarjalna sila, pri drugem — besednem — pa se pokaže vsa puhlost in praznina prisiljenega besedila. Na eni strani stoji torej Schubert kot skladatelj-velikan, na drugi pa bedna in nemočna figura, ki bi ji nihče ne prisodil sposobnosti življenja.

Da bi se prepad med glasbo in besedilom nekako premostil, bi bil nujno potreben prvovrsten ansambel, ki bi tako v muzikalnem kakor tudi v igalskem pogledu dosegel najvišjo možno raven. Tega seveda od Mariborskega operetnega ansambla tudi nisimo pričakovali, vendar nas je v obeh ozirih malce razočaral. Igra je bila precej medla, petje pa pravzaprav tudi. Morda gre nekaj krivde, vsaj v Kopru, na račun slabega vremena, ki nikakor ni moglo dvigniti razpoloženja. Glasovno je bil vsekakor naj-

boljši Colnarič (Schubert), manj pa Rupnikova (Hannerl) ter Santic (Schober), ki pa je marsikaj nadoknadil z igro. V igalskem pogledu je bil na prvem mestu Gorinšek (Tschöll).

Režija Emila Freliha se ni odlikovala z ničimer. Nemočna, stereotipna in mestoma monotona igra je dokazala, da režiser ni imel nobenih domislekov, ki bi z njimi poživil dolgočasje in razvlečenost samega dela. Običajno poplesavanje ob zaključku posameznih prizorov je že tako obrabljeno, da bi marsikateri režiser dobro premislil, preden bi segel po njem.

Orkester je pokazal v splošnem prav lepo zvočnost, čeprav njegov sestav ni tak, kot bi ga zahtevala akustika prostora. Trenutne intonacijske šibkosti je povzročilo vreme, vendar je v celem napravil orkester prav resen vtis.

Dirigent Pavel Erzulja je vodil izvedbo zanesljivo in sproščeno; kot odlični muzik je iskal in našel težišče predvsem v orkestralnem delu, kot izvrsten rutiner pa je nekajkrat vskladil manjše razlike med pevci in orkestrom.

Predstava bi brez dvoma lahko bila boljša, vendar pa je tudi kot taka sodila v okvir »Primorskih prireditev«, saj je zadovoljila precejšnje število poslušalcev, ki jim je ta vrst glasbene umetnosti blizu. Vladimir Lovce

Delegacija ZBJ na Pokrajinskem kongresu ANPI v Genovi

Za enotnost vseh sil odporniškega gibanja v boju proti neofašizmu

Ko se spominjam na kratko bivanje v Genovi pred dvema tednoma, se mi niti ne zdi, da sem bil izven domovine. Vse je bilo tako prisrčno, tovariško, da sem imel občutek, kakor da sem na zborovanju naših partizanov, v nekem našem mestu. Genovo, veliko sredozemsko luko, središče industrije in trgovine, sem komaj zaznal, bežno, kakor da jo gledam na razglednici. Popolnoma me je prevzel le topel, brat-ski sprejem ligurskih partizanov. Mislim, da so vsi, ki so se borili proti grozotam nacifašizma v partizanskih vrstah, kakor sinovi ene same družine. Nekaj jih veže, ki je močnejše od vsake druge razlike: jezika, narodnosti, pojmovanja napredka, ideologije. Občutek, da sem prišel med svoje ljudi, me je prevzel takoj na postaji. Niti trohice formalnosti. Ko so spoznali tovariša Mirota, je vseh pet tovarišev iz organizacijskega odbora Kongresa, ki so nas čakali na postaji, vzkliknilo: »Miro, vecchio nostro! — in so ga objeli. Miro je bil komandant njihovih odredov, zanje je ostal »stari«, priljubljeni vodja, ki jih je pripeljal po težki poti

do osvoboditve njihovega mesta. Miro je Jugoslovčan in v Genovi — kakor verjetno tudi drugod po Evropi — za bivše partizane to veliko pomeni, za to, kar so bili jugoslovanski partizani v vojni in za to, kar so Jugoslovani danes.

Skozi vse dni kongresa in potem na obisku v drugih krajih Ligurije se je ta prizor vedno ponavljal: »Miro — comandante Miro!« in objemi in poljubi in obujanje spominov na težke in srečne dni. In ko sem to gledal in poslušal, sem imel pred očmi vso pokrajino, hribovito zaledje z globokimi dolinami, kjer so operirale edinice VI. cone. Vse mi je postajalo domače: Terriglia, Bisagno, Cicchero, Scriveria. Imena padlih in tistih, ki so potem osvobodili Genovo, so mi postajala bližja, kakor da govori o Trnovem, Lokvah, Baški grapi... kakor da vidim naše padle, Iztoka, Stjenko, Blasona... In morda zato, ker sem se takoj poglobil v preteklost, sem domel pomen in napor bivših partizanov za sedanost. Ta V. kongres ANPI ni bil navaden kongres. To so poudarili tudi na pla-

katih, kjer je bilo označeno, da bodo na kongresu tudi borci iz drugih držav, ki so se borili v Liguriji in med njimi na častnem mestu Jugoslovana Anton Ukmar-Miro ter Grga Cupič-Boro. V prekrasni dvorani obnovljenega gledališča Falconi v kraljevi palači sem tri dni pazljivo sledil toplim pozivom bivših partizanov vseh političnih tokov po »ponovni enotnosti Odpora.« Vsem partizanom, tudi tistim, ki niso vključeni v ANPI, stavljam na razpolago tribuno tega Kongresa. Naj povedo iskreno vse, naj kritizirajo naše napake. Vzpostaviti moramo ponovno enotnost,« je dejal predsednik Gimelli v svojem poročilu. In za njim so ponavljale desetine in desetine bivših partizanov iz vseh krajev in raznih stanov in prepričanja: »Moramo se združiti zato, da se uveljavijo sadovi Resistence. Imamo ustavo, ki smo jo izbojevali v borbi in ki nam zagotavlja široke možnosti napredka: moramo uspeti, da se ta ustava uveljavi.«

Zakaj vse to? Ker v Genovi kakor drugod v Italiji bivši partizani čutijo, da so veliki ideali Resistence v nevarnosti. Neofašisti nesramno dvigajo glave. Celotna vlada drži z njimi. Proti partizanom pa se izvaja podla diskriminacija. Kako grozotno je bilo slišati od delegatov, da moraš v podjetju zamolčati, da si bil partizan, če hočeš obdržati službo. Ali pa to, da so bili v povojnih letih posamezni partizani kar 30 krat klicani na sodišče ali na policijo. Pa to, kar se dogaja v Liguriji, ni niti najslabše. Drugod na primer, kljub temu, da neki zakon iz 1946. leta določa, naj se prekinejo vse razprave proti partizanom, dan za dnem uprizarjajo procese proti bivšim borcem. »To je nezaslišano — temu moramo napraviti konec,« so dejali govorniki.

Tudi Miro je govoril o tem: »Mi v Jugoslaviji zaskrbljeni zasledujemo procese proti partizanom, predvsem pa je naše javno mnenje ogorčeno, ko čitamo, da preganjajo partizane Furlanije in Benečije edino zato, ker so se borili proti fašizmu v vrstah naših enot.« Na tej osnovi je Kongres v Genovi uspel vzpostaviti skupno platformo za enotnost udeleževanja vseh partizanov. Edino organizacija, ki je pod vplivom krščanske demokracije,

Skrb sežanske občine za otroke padlih borcev

Ob proslavah Dneva borcev je predsednik občinske invalidske organizacije Lado Fakin govoril o skrbi sežanske občine za otroke padlih borcev.

Med drugim je omenil tudi šolske uspehe, ki sicer niso povsem zadovoljivi, in o denarnih sredstvih, ki jih daje oblast za šolanje teh otrok. Podporo prejema 68 otrok, povprečno pride na vsakega 4.000 do 7.000 dinarjev mesečno. V preteklem letu je šlo na taborjenje v Opatjvo 25 otrok padlih borcev, v Avstrijo 15, v Tolmin pa 2. Za življenje otrok se zanimajo skrbniški organi in množične organizacije in jih večkrat tudi obiščejo na domu.

Proslave Dneva borcev se je

udeležilo, kakor smo že poročali, 61 otrok padlih borcev, sodelovali so pa tudi v raznih tekmovanjih: v streljanju, namiznem tenisu in šahu. Pri teh tekmovanjih si je med dečki nabral največ točk Silvester Čehovin in zato so ga proglasili za najboljšega tekmovalca. Sledijo mu Joško Seražin, Sergij Kobal in Marko Lazar. Pri deklicah so se najbolj izkazale Mara Godnik, Ida Sitar in Marica Kjuder.

Ob zaključku proslave je predsednik komisije za otroke padlih borcev Vili Lipanje podelil v imenu Zveze borcev vsakemu otroku darilo v vrednosti 2.000 dinarjev. Še posebne nagrade pa so dobili najboljši tekmovalci.

se kongresa ni udeležila, vendar se ni mogla izogniti razpoloženja večine borcev s tem, da ne bi obljubila, da se da proučiti možnost za enotnost odpora.

Važno in zanimivo je bilo za nas, da smo поблиže spoznali probleme in težave italijanskih soborcev. Še bolj važno pa je bilo to, da smo si v dnevi kongresa in potem pridobili na desetine iskrenih, prisrčnih prijateljev. Kako naj pozabim tovariša Zannella, ki je z govorniškega odra dejal: »S tega mesta se zahvaljujem vsem jugoslovanskim tovarišem, predvsem pa materam iz Črne gore, Srbije, Like za vse, kar so storile za nas, italijanske partizane, ki smo se borili v Jugoslaviji. Dovolite mi, da v znak hvaležnosti objamem predstavnika jugoslovanskih partizanov, komandanta Mirota.« Ali tovariša Casallinija, delavca mestnega tramvajskega podjetja, ki nam je s ponosom govoril: »Moj brat je padel v partizanih. Bil je s to-

varišem Borom. Boro je bil junaki borec in dosledni organizator: pravi jugoslovanski partizan.« Ali molčečega umetnika Dunchija, ki nam je razlagal, kako je zgradil spomenik padlim v Coneu in je ponavljal: »Napisal sem knjigo o našem odporu. Želim priti v Jugoslavijo, tam bom dobil snovi za novo knjigo.« Ali onih dveh tovarišev, ki sta nas pozno v noč čakala v Casalle, da nam s ponosom pokažeta spominski knjižici iz osvoboditve Beograda. Pisalo je v cirilici, toda zanje je bilo to prav tako razumljivo, kakor če bi bilo napisano v svojem lastnem jeziku: bilo je priznanje za veliko delo! »Bil sem v črnogorskih brigadah,« mi je dejal skromno a ponosno, kakor zna biti ponosen človek, ki je globoko v zavesti prepričan, da je storil svojo človeško, delavsko dolžnost, ko se je boril proti nacifašizmu. Kjerkoli — ni važno — boril se je.

M. Abram

Komandant Anton Ukmar-Miro med svojimi borci

Temelji OF, vseljidskega gibanja slovenskega naroda v koprskem okraju, so bili položeni že 1941. Primorsko ljudstvo je z velikim veseljem in navdušenjem pozdravilo prve glasove o OF in partizanih. Množičen pristop osnovnih ljudskih množic neposredno zatem je sledil zaradi patriotizma primorskega ljudstva, njegove velike ljubezni do svoje zemlje.

Komisija za Primorsko, organizirana pri Centralnem komiteju KPS v Ljubljani sredi 1941, z organizacijskim sekretarjem Tonetom Tomšičem in Borisom Kraigherjem na čelu, je takoj začela pridobivati številne Primorce v Ljubljani in okolici za odhod preko stare italijansko-jugoslovanske meje.

Naloga Primorcev, ki jih je Komisija za Primorsko poslala preko meje, je bila, vzpostaviti stike s komunisti v Slovenskem Primorju, jih povezati med seboj, vzpostaviti partijsko organizacijo, dobiti zvezo z italijanskimi komunisti, s širjenjem ilegalnega tiska zajeti široke množice Slovenskega Primorja v OF, pripraviti ljudi na aktivno borbo proti fašizmu in organizirati partizansko gibanje.

Avgusta meseca 1941 je s prihodom Oskarja Kovačiča, člana Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet, začela OF slovenskega naroda v Slovenskem Primorju dobivati svoje prve obrise. Kmalu je bilo v Trstu vzpostavljeno nekako pokrajinsko vodstvo, v katerem so bili Oskar Kovačič in Zora Perello, kasneje pa še Leon Kovačič, v goriskem okrožju je vzpostavljala organizacijo Anton Velušček-Matevž, na Vipavskem Saša Lemut, na Tolminskem Šavil, Jek-

Navdušila me je trdna vera

(GRADIVO ZA ZGODOVINO NOB V KOPRSKEM OKRAJU)

lin Mirko, Janko Kralj, v Brdih dva Kumarjeva, na Krasu Maks Dugulin in narodni heroj Sibelja-Stjenka.

V mnogih primerih so Primorci sami poiskali zveze s pokrajinskim vodstvom NOG ali celo s centrom v Ljubljani, vse v želji, da bi se čimprej priključili oboroženi borbi proti fašizmu. Eden od številnih takšnih primerov je organizacija na področju Ilirske Bistrice.

Star borec za ljudske pravice Rudi Kalc-Kovač je kmalu po ustanovitvi OF vzpostavil stik z organizatorji NOG v Loški dolini in sicer z Lojzotom Mlakarjem, z narodnim herojem Kovačem-Smeljem in bratom Viktorjem. Ko se je začelo osvobodilno gibanje v Loški dolini, sta Slavko in Viktor Kovač ilegalno prehajala preko stare italijansko-jugoslovanske meje, nosila na Primorsko partizansko literaturo, ki je po pošti prišla tudi v roke našim vojakom, ki so v raznih krajih služili v italijanski vojski.

Med prvimi organizatorji narodno-osvobodilnega gibanja na področju Ilirske Bistrice so bili Rudi Kalc-Kovač, Anton Dougan-Branko, v Brdih pa Jože Zidar-Jadran. Ti organizatorji so se povezali tudi z organizacijo v Istri in na Hrvaškem in po njihovi zaslugi je osvobodilno gibanje zajelo 1941. leta tudi hrvaško prebivalstvo.

Na tem področju so že julija 1941 začeli ustanovljati terenske odbore

OF. Med prvimi je bil organiziran odbor OF v vasi Kuteževo med Ilirske Bistrice in Klano. Odbor je štel štiri člane; gospodarski referent je bil Jože Kale, ki je zbiral opremo, hrano in gradil »zemunice«. Blagajnik je bil Alojz Celin. Odbor je imel tudi vojaškega referenta, ki je mobiliziral in pripravil ljudi na oboroženo borbo, in referenta za agitacijo in propagando. Dalje so bili osnovani sredi 1941 na področju Ilirske Bistrice še odbori OF v vaseh Vrbiča (gospodarski referent Jože Prosen), Trepane (člani: Peter Jaksetič, Anton Hrvatini), Ilirska Bistrica (člani: Zora Spetič, Lado Sket, neki Franc, Milan Šajn), Zabiče (eden od članov se je imenoval Kovač), Podgorje, Gornji Zemon, Jelšane, Vrbovo, Sembiže (člana odbora sta bila Ivan Samsa in njegov sin), Novokračine pri Jelšanah itd.

Vojaški referenti v teh odborih so pridobili za odhod v partizane osem prostovoljcev, ki jih je Rudi Kalc oktobra odpeljal v Loško dolino, in sicer prvič šest in drugič dva.

Aktivno delovanje teh odborov potrjuje tudi Antonio Rizzi, poveljnik 61. reške legije, ki v dopisu septembra 1941 med drugim pravi: »V mnogo slabših razmerah... živi gotovo Reška provinca s slovensko severovzhodno obalo Istre, s sovražno razpoloženo cono Učke, prav tako pa tudi slovensko ozemlje Ilirske Bistrice, ki je zelo sovražno Italiji. Položaj tega predela se slabša sedaj še

s priključitvijo hrvaškega ozemlja zaradi nedavne okupacije. Isti nadaljuje: »Tajni sestanki, širjenje vesti, tesnobno pričakovanje časnikov in vesti dokazujejo, če je to sploh potrebno, da je vedno tlelo neko majhno, tajno upanje, ki je tudi še sedaj živo pri tem prebivalstvu in se samo odkriva ob velikih dogodkih...«

V avgustu, septembru 1941 je bil na Primorskem v Bitnjah pri Premu Bogdan Osolnik, ki takole opisuje začetek osvobodilnega gibanja: »Prejeli smo prve letake, začeli s sestanki in navdušila me je trdna vera Primorcev.«

Za začetek osvobodilnega gibanja na Primorskem razpolagamo še s podatki za Dutovlje, Divačo, Koprivo, Postojno, Pivko. Poznani so organizatorji kot n. pr. sedlar Tomažin v Postojni, Hilarij Karliš-Henrik v Koprivi in Dutovljah, Marlj v Pivki. Vsi ti organizatorji so izjavljali v prvih mesecih osvobodilnega boja: »Narod je zelo naklonjen programu Osvobodilne fronte.«

S prihodom Leona Kovačiča na Primorsko je organizacija OF tudi v Slovenski Istri začela dobivati trdnjše oblike.

Prvi začetki OF v Slovenski Istri so vezani na delo Oskarja Kovačiča, ki se je preko organizacije v Ricmanjih (nekega tov. Danila) z ilegalnim imenom Anton Poljak povezal z Jožetom Miklavčičem-Silvestrom, stanojočim v Plavljah pri Koprju.

Vemo, da je bil prvi sestanek na Plavljah pri krojaču Jamšku, da so se sestanka udeležili krojač Jože Jamšek, Jože Vatovec, Avgust Brajnik, Aničet Loredan, vsi iz Plavlj, Danilo Pregare iz Ricmanj in Oskar Kovačič. Zadnji je prenesel direktivo, da

je treba preiti na intenzivno propagando. Na tem sestanku je bila vzpostavljena zveza med člani OF in na prvem ter drugem sestanku so v Plavljah ustanovili nekaj iniciativni odbor OF za Slovensko Istro. Anton Bernetič-Jakob in Ivan Cahiskra omenjata, da je Oskar Kovačič vzpostavljala organizacijo OF tudi pri njih.

S prihodom Leona Kovačiča, ki je v začetku prevzel organizacijo osvobodilnega gibanja v Slovenski Istri (zahodni), je Oskar Kovačič začel pridobivati za odpor proti fašizmu prebivalstvo v vzhodni Istri. Z ilegalnim imenom Koren je organiziral odporno gibanje v Buzetu, kjer je pridobil nekega Cerovca in Vitassija, v Kubeđu pa duhovnika Budina.

Z aretacijo Oskarja Kovačiča in s provalo v Plavljah 12. januarja 1942, ko se je posrečilo fašistom, da so dobili ves odbor na sestanku, je organizacija narodnoosvobodilnega gibanja v Slovenski Istri začasno prenehala, toda samo do prihoda Darka Marušiča, spomladi 1942. leta.

Kljub posameznim neuspehom ni bila »omajana trdna vera Primorcev« v osvoboditev in priključitev Slovenskega Primorja k Sloveniji. Mirko Bračič, Igor Spacapan, Ervin Dolgan, dr. Aleš Bebler in še dolga vrsta Primorcev je že v začetku oborožene vstaje slovenskega naroda bila vodilo oborožene borbe proti fašističnim zavojevalcem. Septembra 1941, leta je 1. Primorska (Pivška) četa, sestavljena iz samih Primorcev, prižgala iskro upora, ki se je, zahvaljujoč temeljitemu političnemu delu, v najkrajšem času spremenila v vseljidsko partizansko gibanje.

Janez Kramar

PO HAJKI

Vasja Ocvirk:

(Odlomek iz romana »Hajka«, ki ga bo za 15-letnico Roške ofenzive — sredi avgusta — izdala založba Lipa v Kopru).

K ognju so razposajeno prihitali Brane, Luka, Frenk, Ivček, Špeh, Gorazd, Mali in Slavka. Ker jih je Kump nagnal po drva, so ga najprej opsovali z domišljavcem, nato pa prinesli vsak po naročaj suhljadi. Vrgli so ga na kup in se raztegnili okoli ognja.

»Kump, če misliš, da si ti iznašel ogenj, se hudičevo motiš,« ga je obljubljal Luka in si gladil svojega peska.

»Res da nisem iznašel ognja,« ga je zavrnil Kump, »iznašel pa sem vstopnino, s katero smeš priti k mojemu ognju.«

Tovariši, ki se že delj časa niso videli, so se radovedno gledali. Iz obraza svojega tovariša, na katerem so trepetali odsevi plamena, so kakor na filmskem platnu razbirali doživljanje zadnjih dni. Nekateri so shušali in se zanemarili, drugi so postali bolj zamišljeni in molčeči, tretje je hajka razgibala, da jih ni bilo za prepoznati. Ivček, ki je sedel Matiji nasproti, se je čudil vase pogreznjenemu bataljonskemu šaljivcu in si ni mogel kaj, da ga ne bi ogovoril:

»Kaj pa je Matiji, da tako molči?«

Vsi so pogledali Matijo, ki se ni niti zmenil za to opazko, ampak je dalje prevračal po žerjavici osmojeno jabolko.

»Bajto so mu požgali,« je pojasnil Rok namesto Matije.

Tisti, ki tega še niso vedeli, so onemeli. Ostalim se stvar ni zdelo tako tragična, ker so jo v sebi že preboleli. Ko so se vračali na Rog, so povsod srečavali pogorišča. Tudi Matija bo moral preboleti svojo požgano bajto.

V Divači bodo proslavili spomin rodiških žrtev

Čeprav je preteklo že trinajst let od tistega strašnega dogodka, Rodičani še vedno ne morejo pozabiti 19. julija 1944, ko so prišli iz Trsta preko Kozine Italijani, drugi dan pa Nemci. In začel se je lov na aktivike. Najprej so iskali Andreja Godino, člana vaškega odbora OF, ker pa ga niso našli doma, so iskali še naprej v Slopah. Na tej poti so našli na kmeta Vinka Skočaja. Najprej so ga pretepli, nato pa odveli s seboj. Ko so v Slopah ujeli še Godino, so oba odpeljali nazaj v Rodik. Medtem ko so Godino pretepli in mučili, so drugi zažgali hišo in odgnali živino. Še istega dne so Godino po hudem mučenju vprico vaščanov obesili na drevo ob cesti med Rodikom in Kozino.

Potem so 21. julija odpeljali iz vasi rajonsko aktivistko Marijo Ivančič ter njeno sestro Olgico in Jožico Bernetič, ki sta bili kurirki. Po brezuspešnem zasliševanju, kje so partizani, so Olgico ustrelili na hribu Loza pred očmi sestre Marije in Bernetičeve. Marijo in Jožico so nato odpeljali v Nemčijo.

Še istega dne so Nemci pri Artvižah naleteli na partizane. V kratkem spopadu je padel višji nemški oficir. Nesrečen slučaj je hotel, da so Nemci ujeli mladoletnike iz Rodika: Albino in Sabino Race, Silvo Babič, Sergija Slavca ter Jožeta Brađača iz Kacič. Vsi so že prejšnji dan zbežali in se skrivali pred Nemci. Mlade ujetnike so odpeljali na Artviže. Potem se je začelo grozno mučenje v rokah podivjanih šakalov. Mesarili so jih žive, jim obstrlevali noge, da je tekla mlada kri vsepovsod. Že mrtve so natakneli na bajonete in jih vrgli v obcestni jarek. Starši, ki so jih prišli naslednji dan iskat z vozovi, so jih lahko spoznali le po razcefranih oblekah, trupla pa so bila do skrajnosti izmaljena.

Andrej, Olgica, Albina, Sabina, Silva, Sergij in Jože zdaj že trinajst let počivajo v naši zemlji, tudi iz njihove krvi pa nam je vzklila roža svobode.

»Nič ne žaluj,« ga je tolažil Špeh, ki se je praskal pod pazduho, »po vojni ti bomo zgradili nebotičnik.«

»Kdo neki? Ti?« je Matija zazijal vanj.

»Tudi jaz bom primaknil kakšen kamen,« je obljubljal Špeh in se ponosno ozrl po tovariših.

»Ravno pravi se je oglasil,« ga je zavrnil Ivček. »Doslej mi še šaržerja ni znal primakniti.«

Rok je molče gledal svoje fan-te. Zdaj ima spet skupaj bataljon

še vedno kriči, da se general Mihajlovič bori proti okupatorju. Kdo se bori danes proti okupatorju, vemo prav vsi. Saj to občutimo na lastni koži. Mi partizani smo se znašli po tej ofenzivi v drugačni situaciji. Zato se je pokazala potreba po reorganizaciji naše vojske. Na osvobodjenem ozemlju je bilo nujno potrebno imeti bolj razdrobljeno vojsko, da je mogla obvladovati veliko osvobodeno ozemlje. Danes pa so nam potrebne velike, gibljive enote, ki ne bodo vezane na odrejene kraje in ki bodo lahko izvajale uspešne akcije. Zato je bila med hajko v teh

in zjutraj bodo postrojeni stali pred njim. Ne bodo si imeli časa povedati, kaj vse so doživeli, odkar so se ločili. Tudi ne bo treba tega! Rok je vedel, da so preživeli težko preskušnjo. So pripravljene na še težje. Njihovi obrazi, ki jim je bitka na življenje in smrt začrtala zrele poteze, so razodevali, da bodo prestali še kaj hujšega, če so prestali roško hajko.

»Kje je intendant Miha?« se je ozrl po tovariših komisar Tomaž.

»V kuhinji,« je odgovorila drobna partizanka Slavka s pegastim obrazom.

»Kaj dela tam?« je spraševal Tomaž.

»Češplje kuha,« je odgovorila Slavka.

»Češplje?« se je razživel Ivček. Poslušaj, Špeh, spet bova jedla češplje...»

»Samo žganje še manjka.«

»Trešči intendanta ob skalo, pa ti bo priteklo, če boš nastavljal porcijo,« se je režal Bine.

Tovariši so se zasmeli in obujali spomine na intendanta, od katerega so marsikaj zahtevali, tudi to, da naj jim iz piščalke napravi pečnega slona.

»Kje pa je bil Miha med hajko?« se je spomnil Rok.

Najbrž je lazil okoli italijanskih kuharjev in si pisal nove vojaške recepte,« je rekel Matija.

»O, Matija je eno povedal!« so borci s smehom pozdravili Matijevo opazko.

Matija se je nasmehnil in zapil svoj nedolžni pogled v komisarja, ki se je cukal za brke.

»Tovariši komisar, kolikor vem, ste komisarji poleg drugega zadolženi tudi za jedilni list ednice, ki vam je poverjena. Bi lahko vedel, ali je taka direktiva, da nas krmite s češpljami? Morda nekateri mislijo, da smo v tej hajki izgubili moralo in da bi bile češplje najpripravnejše dovoljalno sredstvo za moralo?«

Tovariši so se namuznili in čakali, kaj bo odgovoril komisar Tomaž.

»Fantje, ne bom odgovoril Matiji, čeprav lahko tudi povem, da je na poti sem patrolja s hrano, ki jo vodi Čuk. Nekaj drugega sem vam hotel povedati. Prestali smo hudo preskušnjo. V navadi je, da vprašujete komisarje najrajši samo eno, kdaj bo svoboda. Ne bom vam jo obljubljal spomladi, ker je nemara res ne bo. Na tujih frontah je še vedno kritično. Nemci so še globoko na Ruskem. Radio London

ampak se predali. Zbrano so poslušali komisarja Tomaža in se spogledovali.

»Midva s Frenkom greva takoj v brigado,« se je odločil Luka in zgrabil zbrojevko.

Rak je pričakoval, da se bo neugnani Luka odločil za brigado. Začudil pa se je, ko se je prijavil skoraj cel bataljon, razen Matije, ki je debelo gledal okoli sebe in pomežiknil Roku.

»Kar pusti jih, Rok! Se bodo že unesli. Pri prvem spopadu jo bodo pribrisali nazaj k nam in z veseljem pojedli zvrhano porcijo češpelj.«

Rok se mu je nasmehnil.

»Matija bo umrl v odredu kot star veteran prvih partizanov,« je pomislil.

Partizani so razglabljali o novi brigadi, ugibali o njeni oborožitvi, o njenih prednostih, o dolgih pohodih in težkih bitkah, o množici lahkih in težkih mitraljezov, o bacačih in o kuhinji z desetimi polnimi kazani.

»Večerja,« se je zaslislalo od daleč.

»Kdaj smo pa kosili?« je zagodrnjal Matija in z drugimi tovariši vstal.

»Naj raje pametno zakličejo: Češplje!«

Ko so se zbrali okoli kuhinje in zagledali intendanta Miho, ki se je sukalo okoli treh kotlov in se prepiral z umazanim kuharjem, so si ga izposodili iz jeze nad njegovimi češpljami.

»Miha, kje imaš svojega konja?«

Intendant je debelo pogledal okoli sebe in pokazal svoj zaripl obraz.

»Ne vem.«

»Ali veš, da ga zdaj jaha general Robotti in da boš zato pred strojem ustreljen?«

»Kdo je to rekel?« je Miha zjal.

hostah ustanovljena Prva slovenska proletarska udarna brigada »Toneta Tomšiča«, katere jedro je bil dosedanji Proletarski bataljon Toneta Tomšiča, ki ga je vodil komandant Daki. Ta brigada bo rasla iz najbolj hrabrih borcev v dosedanji borbi proti okupatorjem. Tudi iz našega bataljona bodo šli v to brigado prostovoljci in na tem mestu vam sporočam, da premislite, kdo od vas bi se hotel boriti v tej brigadi.«

Medtem, ko je komisar Tomaž govoril, so pristopili še drugi borci Rokovega bataljona. Kradoma so prisledli k ognju, tako da je Rok na koncu ugotovil, da ima skoraj ves bataljon okoli sebe. Koliko jih je manjkalo? Zelo malo. Morda trideset ljudi, od katerih niso vsi padli v borbi,

Bilo je nekaj dni pred praznikom »Dneva borcev«. Vroče julijsko sonce je pripekalo na razgreto kraško pot, po kateri so molče korakali trije ljudje v ponižno vas pod Brkini.

»Ali vesta za hišno številko?« je spregovoril starejši in potegnili iz žepa kos zganjenega papirja.

»Poznam hišo in družino,« je priklimal drugi in si z dlanjo otrl pot s čela. »Presneto žej! Dobro, da je vas pred nami,« je zavzdihnil in pospešil korak, da bi bil za vodiča. Tretja je bila tovarišica. Vsi trije pa odpotniki občinske Zveze borcev, ki so pred praznikom obiskovali domove in družine padlih borcev, da bi se poznanimali, kako živijo.

Skromen kmečki dom, kakršnih se lahko nagledate po vseh istrsko-kraških vaseh. V njem živijo partizanska vdova s sinom in hčerjo, ki jima je oče padel v osvobodilni vojni.

»Odpotniki so pozdravili in segli gospodinjvi v roko. V rahli zadregi si je popravila pramene sivevih las, ki so ji silili izpod rute na senca.

»Ne zamerite, da me vidite takšno. Nisem vas pričakovala, a na kmetih je ob tem času čez glavo dela. Marica, kdaj stole in obriši jih!«

Od nekod se je bila pojavila deklica z velikimi, sanjavimi očmi in nastajajočih dekliških oblik.

»Bom jaz, mama!« se je oglasil za njo nekoliko mlajši deček, nasmejan in podjeten, četudi slabotnejši od deklice.

»A, to sta vaša dva?« Vsi trije odpotniki so z ljubečimi pogledi požejali otroka.

»Moja dva, sin in hči. Moji siroti.« Vdovi so zatrepetale ustnice in povešila je vlažne oči.

»Prišli smo, da bi oba zapisali za v kolonijo. Okrajna Zveza borcev je organizirala letos v Ankarano počitniško kolonijo za otroke padlih borcev. Nič vas ne bo stalo.«

»Ah, mama, daj da greva!« je nestrpnost poprosil deček.

»Se nikoli nisva videla morja,« je žalostno povedala deklica.

»Bi šla torej rada k morju?« je vprašala tovarišica iz odpotništva.

»O, in še kako rada!« sta vzkliknili oba hkrati in se kar primaknila k odpotnicem, kakor da bi hotela oditi kar takoj z njimi tja k morju...

Tudi otroka padlega borca imata pravico do mladosti

Mišice na ogorelem, koščinem obrazu matere so se napele v bolestnem krču. Iz oči sta se ji utrnili dve blesteči kapljici, dva bisera materinske ljubezni, in spolzeli po trpečih licih.

»Ljuba otroka, siroti!« kako srčno bi vama privoščila. Toda kdo mi bo pomagal obdelati ta košček zemlje, ki nas hrani? Dobro vesta, da sta mi edina pomoč zdaj v počitnicah. Sama ne morem, ne morem. Pogleda te žuljave dlani in od dela skrčene prste. Tujih ljudi ne morem najemati, s čim bi jih plačala? So sedje nam ne morejo njivico obdelati, imajo na svojem delu čez glavo. Srčno sem vam hvaležna, tovariši, da ste se spomnili na nas, toda, sami morate uvideti...»

Otroka sta se obrnila proč, nekaj časa topo zrla predse, nato pa zaihtela in se umaknila nekam v samoto.

»Da, hm, morda bi koga najeli, recimo, veste, bilo bi vendarle dobro za otroka, kako bi dejal...«, je skušal posredovati starejši odpotnec, ki ga je sočutje stiskalo v grlu.

»Ne morem, tovariši, verjemite. Sama se ubijam na tej revščini. Težko živimo. Samo slabotna žena sem. Ko bi pokojni živel!«

»Zelo nam je žal, res!« so se odpotniki trudno poslovili.

Preden so z dvorišča stopili na razbeljeno pot, je prihitala vdova za njimi.

»Pa zapišite vsaj fanta. Slaboten je. Si bo morda kaj opomogel. Bom že kako. Saj živim in garam samo za otroka, ki sta mi vse na svetu!«

In tako pojde sin padlega borca vendarle v kolonijo, njegova sestrica pa bo doma pomagala mami in sanjala o morju, ki ga še nikoli ni videla. Sanjala bo, dokler njena mama ne bo dobila sporočila, da je Zveza borcev preskrbela tudi za delovne roke, ki ji bodo nadomestile pomoč hčerke in bo tudi ona odšla za bratcem k morju.

Da, tudi otroci padlih borcev imajo pravico do mladosti in njenih radosti.

J. Z.

Prejeli so nagrade za olepšavo mesta

Turistično društvo v Postojni je že preteklo leto razpisalo nagradno tekmovanje za olepšavo mesta. Ta akcija je rodila zelo lepe uspehe, zato je društvo ta razpis ponovilo tudi letos. Komisija, ki jo je imenovalo Turistično društvo, je pri svojem ogledu ugotovila, da je bilo mesto letos veliko lepše okrašeno kot pretekla leta in to ne samo glavne ulice. Seveda so pri tem naleteli tudi na zanemarjene hiše in okna in to celo na glavnem Titovem trgu. Morda bi kazalo take ljudi javno pogrjajati.

Razpis turističnega društva je predvideval 5 nagrad v skupnem znesku 15.000 dinarjev. Vendar

Kruha ne bo primanjkovalo

Letos je posejano s pšenico v vsej Jugoslaviji okrog dva milijona hektarov. To je celo več, kot je bilo leta 1939, ko je bila največja površina posejana s to kulturo. Razen tega pa pšenica tudi izredno dobro kaže in kmetijski strokovnjaki predvidevajo, da bomo pridelali v naši državi nad tri milijone ton pšenice — milijon ton več, kot kdajkoli pri nas. To pomeni, da bo letošnji pridelek okrog 180 kg po prebivalcu.

Vzroki ni letošnje ugodno vreme, ampak je večji hektarski pridelek tudi posledica najnovejših ukrepov v kmetijstvu in pa tekmovanja, ki so se ga udeležili zadružniki po vsej Jugoslaviji. Iz Vojvodine poročajo o izrednih uspehih nekaterih novih vrst pšenice, s katero so delali poskuse na manjših površinah. Tako so na poskusnem posestvu v Subotici dosegli 75 metrskih centov pšenice na hektar, v Bajmoku pa je dala italijanska vrsta pšenice Fortunata 56 metrskih centov. Kolikšen pridelek je to, nam najlepše pove primerjava z našim povprečjem, ki je letos, kljub izredno dobri letini, okrog 15 metrskih centov na hektar.

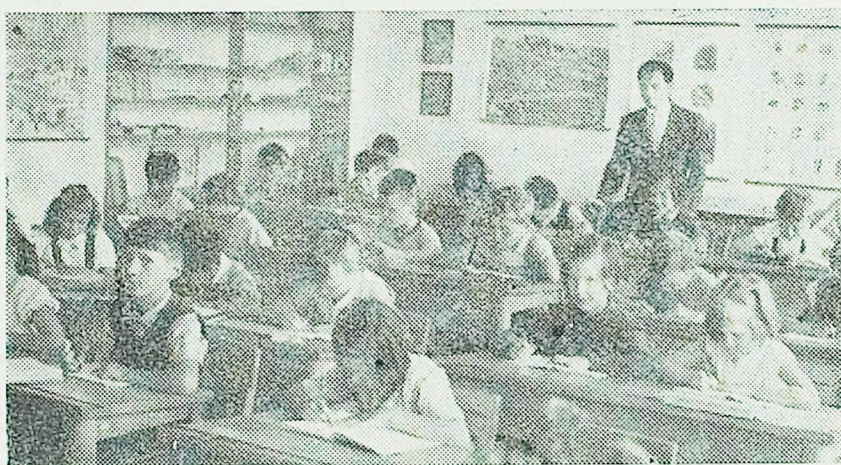
To pa hkrati pomeni, da še zdaleč niso izčrpane vse možnosti za povečanje pridelka pšenice pri nas. Z uvedbo novih vrst žitaric in pa sodobnih agrotehničnih ukrepov, bi ob ugodnih vremenskih pogojih lahko dosegli še mnogo večje uspehe. Lahko rečemo, da smo letos naredili šele prvi korak v tem pogledu.

je komisija spričo števila tekmovalcev odločila, da podeli 6 nagrad: prvo nagrado za izredno lepo urejen vrt je prejel kolektiv doma JLA; prejeli so diplomu s priznanjem. Denarne nagrade pa so dobili: Jože Grželj, hišni lastnik v stavbi ObLO — 4.000 dinarjev, Pepca Debevc, trg Padlih borcev — 3.000, Anka Dela Bernardino, Trg padlih borcev — 2.000 dinarjev, Ana Modrijan, Tomšičeva ulica — 3.000 dinarjev, Marija Volk, Tomšičeva ulica — 2.000 dinarjev in vdova Kogejeva, Tržaška cesta — 1.000 dinarjev. Razen tega pa so pohlivali nekatere gospodinje za lepo urejene vrtove in negovane cvetlice, kot n. pr. Elko Preselj, Čelanove, Kastelčeve, Ditrhove, Bajčeve, vrt učiteljice Kaluževe, Srebotnjak-Ozbičeve, lepo je urejena tudi stavba gostilne »Pri Deklevu«, poštna stavba, ploščad postojnske gimnazije, medtem ko je vrt okoli hiše, ki je last prof. Sobanove, skrajno zanemarjen. Več smisla za okrasitev bi tudi pričakovali od stanovanцев na železniški postaji, kjer ima lepo okrašena okna le gospodinja Durja. Seveda bi lahko pohvalili ali pa pogrjajali še številne druge.

Upravičena pa je pritožba gospodinje, da bi morali imeti v Postojni kako prodajalno cvetic in lončnic. Preteklo leto so te dobili na tržnici, letos pa jih ni dobiti nikjer.

Pobuda postojnskega Turističnega društva za okrasitev mesta je rodila lepe uspehe in bo gotovo pripomogla k temu, da bodo okrašena okna in urejene gredice po mestu vedno številnejše.

Ština

V osnovni šoli v Božičih pri Škofijah

Jamarji so ustanovili svoje društvo

Postojnski jamarji so do zdaj delovali v okviru matičnega društva v Ljubljani. Ker pa je za to dejavnost med Postojnčani izredno zanimanje in imajo vse pogoje za uspešno udejstvovanje, so zdaj ustanovili jamarji svoje društvo v Postojni.

Ustanovnemu občnemu zboru je prisostvovalo veliko članov in gostov, pa tudi zastopniki jamarjev iz Davače in Vrhnike. Poročilo o dosežanjem delu je imel predsednik podružnice jamarskega društva Zmago Zele. V živahni razpravi so predlagali več imen za novoustanovljeno društvo; naposled pa so sprejeli sklep, naj bi se društvo imenovalo po domačinu Luku Čeču, ki je leta 1818 odkril najlepše jame do tedaj neznanne postojnske jame. Društvo bo tudi predlagalo občinskemu ljudskemu odboru, da bi se po Čeču imenovala dosežanja Soška ulica. Končno so na občnem zboru izvolili 9-članski upravni odbor, za predsednika pa Zmaga Zeleta.

Ština

Pisma uredništvu

GRE ZA MALENKOSTI, KI VENDAR GRENJIO ŽIVLJENJE

Res gre za vsakdanje stvari, za malenkosti, in vendar nam pogosto zagrenijo dneve, čeprav se zdi, da bi jih lahko uredili z malo dobre volje. Zamislite si n. pr. nedeljo: tako rad bi šel z družino k morju, morda še rajše v hribe, ali v gozdček pri Socerbu, ali na Slavniki, morda tudi v

UČITELJI IZ SEŽANSKE OBČINE NA POUČNEM IZLETU
Letos se je učiteljem in profesorjem sezanske občine izpolnila davna želja, da so v dneh od 24. do 29. junija napravili poučno ekskurzijo preko Novega mesta in Karlova do Plitvičkih jezer. Vračali so se preko Zagreba. Večina izletnikov je videla te kraje prvič in zato so se vrnili domov polni bogatih vtisov, ki bi jih ne mogla posredovati nobena knjiga.

jamem, da pri nas ni ljudi, ki si ne bi želeli postranskega zaslužka, pa čeprav samo za nekaj ur dnevno ali tedensko. Denimo, da bi imela prodajalka kruha, mleka in sadja pomočnico za plačevanje, koliko bi že to pomagalo. Prepričan sem, da naši gospodarski predpisi onemogočajo take zaposlitve, prepričan pa sem tudi, da bi imeli tako naši ljudje od turizma nekaj več kot samo draginjo, čakanje in preobremenjeno trgovinsko mrežo.

Se nekaj. V nedeljah, pa tudi druge dni, vidimo precejšnje število avtomobilov in motorjev, tako da imajo milijonci veliko dela. Druge imajo urejeno tako, da skrbi za to posebej plačan človek. Morda bi tudi mi lahko omogočili s tem postranski zaslužek kakemu invalidu ali upokojencu.

Iztok

Druga plat zvona

Tovariš urednik,

rad bi odgovoril na članek, ki je bil objavljen v 27. številki Slovenskega Jadrana z dne 4. julija t. l.

Dne 19. junija je prišla na podružnico Zavoda za socialno zavarovanje v Ilirski Bistrici Marija Frank zaradi otroških dodatkov. Ker je postala ali pa je bila že prej lastnica posestva, pa ni tega prijavila pri pristojni podružnici, je prišlo do preplačila otroških dodatkov. Zato je referentka Jenkova sporočila Mariji Frank, da mora vrniti Zavodu za socialno zavarovanje vse neupravičeno prejete otroške dodatke.

Ko je tovarišica Frankova odhajala iz našega urada, se je pri vratih obrnila name: »Tovariš Zgur, kaj pravite na to? Kako boga vračala otroške dodatke?« Ze iz tega je videti, da je prva trditve v uvodoma navedenem članku neresnična, češ da sem se jaz vmešal v razpravo, medtem ko je pozneje pri zasljanju in sočenju 6. julija v prostorih podružnice vedela, da me je sama ogovorila. Na vedela, da me je vrnila otroške vprašanje, kako bo vrnila otroške dodatke, sem ji odgovoril, da je po veljavnih predpisih to dolžna vrniti. Nato je Marija Frank izjavila, da s svojo plačo preplačila ne bo mogla vračati, sicer ne bo imela s čim preživljati svojih otrok in jih bo pripeljala na podružnico, naj jih le-ta hrani, sama pa bo skočila v vodo. Na to izjavo sem Frankovi odgovoril, da v podružnici ni hrane, pač pa samo papir in da nismo dolžni hraniti njenih otrok. Sicer pa bi morala misliti o tem prej, pa tudi mi nismo krivi, da je uredba o otroških dodatkih tako stroga in da ni prijavila spremembe imovinskega stanja. To izjavo je Frankova tudi potrdila pri zasljanju in sočenju 6. julija, ni pa omenila, da sem ji rekel, naj hrani otroke tisti, ki jih je naredil.

Zatem je Frankova začela kritizirati, da so naši zakoni še slabši kot v Italiji in da se kaj takšnega še tam ne dogaja. Na ta izpad sem ji odgovoril: »Pa pojdit v Italijo, boste videli, kakšne doklade boste tam prejeli.« Ker je tovarišica Frankova v svoji razburjenosti šla predaleč v kritiziranju naše državne ureditve, sem jo na to opozoril, nakar je brez besede odšla iz pisarne. Niti najmanj pa ni izjavila, da ne bo šla nikamor in da bo doma pošteno preživljala svoje otroke. Vse, kar sem zapisal, lahko dokažem z verodostojnimi pričami, ki so bile takrat prisotne. To izjavo bodo potrdile tudi na Okrožnem sodišču, ki bo obravnavalo vso zadevo.

Marijo Frankovo poznam že več let. Ko sem delal v letih 1951–1952 na invalidskem oddelku pri bivšem OLO Ilirska Bistrica, sem ji pomagal pri zbiranju dokumentov in ji napravil prošnjo za invalidnino po pokojnem možu Tomažu. Prošnjo so ji takrat zavrnili. Nato je nekaj časa prejela podporo pri socialnem skrbstvu, toda pri reviziji so ji tudi to odvzeli. Ko se je preselila v Ilir-

sko Bistrico, sem ji pomagal pri urejanju priznanja družinske pokojnine pri Zavodu za socialno zavarovanje. Tudi tu ni dosegla ničesar. Zakaj ji niso priznali invalidnine po pokojnem možu in družinske pokojnine pri Socialnem zavarovanju, to Frankova prav dobro ve in to vedo tudi organi državne uprave.

Za vsako pojasnilo, ki ga je Frankova zahtevala od mene, in teh ni bilo malo, bodisi v pisarni ali na ulici, sem ji vedno dal nasvet, napisal prošnjo itd. Skratka, v vsem sem ji ustregel in bo to priznala tudi sama, če je le količjak poštenja v njej. Namesto zahvale za vse to pa me je zdaj javno oblatila in z menoj vred tudi ustanovo, kjer sem zaposlen. Se lahko bi lahko povedal, vendar mislim, da to zadostuje, ker bo zadevo uredilo sodišče. O teh izjavah pa naj sodi javnost.

Jože Zgur

uslužbenec ZSZ, podružnica Ilirska Bistrica

POSNEMANJA VREDNO

Tovariš urednik,

rad bi povedal nekaj, kar se mi zdi posnemanja vredno. Gre namreč za tole:

Prvič odkar sem v službi v Kozini, sem obiskal Zdravstveni dom. Ze prihod v čakalnico me je presenetil, kajti sprejeli so me prijazno kot še nikjer, kjer sem do zdaj iskal zdravniške pomoči. Vsak ve, kako občutljiv je bolan človek ter potreben tople in prijazne besede, bolj kot kdorkoli drugi. Presenetila me je tudi snaga in red v kozinskem Zdravstvenem domu, predvsem pa, kakor sem se omenil, ljubeznivo ravnanje vsega zdravstvenega osebja.

Zeleti bi bilo, da bi šli po tej humani poti vsi naši zdravstveni domovi.

Jože Meršol.

O GOSPODARSKIH USEPIH BOSNE IN HERCEGOVINE so poročali konec preteklega tedna na zasedanju ljudske skupščine v Sarajevu. Industrijska proizvodnja te republike se je v prvih petih mesecih letošnjega leta povečala za 21% v primerjavi z istim razdobjem lani in tako dosegla 41% za letos planirane proizvodnje. Podobni uspehi so bili doseženi pri izvozu, povečala pa so se tudi gradbena dela.

NA MEDNARODNEM KMETIJSKEM VELESEJMU V NOVIEM SADU bo sodelovala tudi Slovenija, in sicer bo razstavljala in prodajala živino, mlečne in čebelarke izdelke, semenski krompir, hmelj, sadje in vino. Velesejem bo trajal od 24. avgusta do 1. septembra.

Barba Vane pravi...

V Kopru se ta teden nismo mogli pritoževati. Kamor si se obrnil, je bilo vse živahno in veselo. Še naši šoferji so se lepo odrezali. Gledal sem njihov povorko in bila mi je najbolj všeč borba proti najhujšemu sovražniku prometa. Spredej je bilo nekaj vozil in vsa po vrsti so nosila lepak: »Alkohol je naš najhujši sovražnik!« Za njimi pa je hrumel kamion Vina Koper s skladovnico sodov. Zavil je proti Semedeli in nekateri so trdili, da gre »Na obalo«, kjer bodo šoferji na kraju samem pokazali, kako znajo uničevati tega svojega sovražnika.

Tega dne sem videl več direktorjev, ki so hodili peš po Kopru. Čudil sem se, da so tako radi odstopili vozila šoferjem, posebnost je, ker je bila nedelja. Pa mi je nekdo izmed njih zaupal, da zaradi tega, da bo njegov avto vsaj enkrat spet temeljito očiščen. To pa res moramo priznati: avtomobili so bili, kot bi jih vzeli iz skatlice. Škoda, da niso zmeraj takšni.

Kljub temu, da sem bil precej zaposlen z opazovanjem našega javnega življenja, nisem pozabil na našo tržnico. Tri dni skupaj sem raziskoval, kje se izgublja razlika med nabavno in prodajno ceno poljedelskih pridelkov, pa

vse zaman. Zato razpisujem nagradni natečaj na temle konkretnem primeru: paradižnik so prejšnji teden odkupovali od kmetov po 18 din kg, na tržnici je bil od 35 do 40 din kg. Vsi, kar sem jih vprašal, so mi povedali, da ga prodajajo v izgubo, tisti pa, ki so ga kupovali, so mi zatrjevali, da lažejo. Bralcu ali bralki, ki bi mi znala pojasniti, obljubljam na tem mestu lepo nagrado. Jaz se pri vsem skupaj ne znajdem več.

V Izoli sem zvedel, da se zadnje čase tam zelo lepo razvija nova športna panoga: pobijanje golobov. Razen otrok se s to lepo zabavo ukvarja tudi precej odraslih in, kolikor sem lahko ugotovil, bodo s skupnim prizadevanjem kmalu iztrebili golobov golazen iz svojega mesta. Uredil sem vse potrebno in Kopru in Piranu, da jih po končani akciji povabijo tudi v ta mesta, da izvedejo degolobizacijo.

O sežanskem Triglavu sem že nekajkrat pisal, pa se jih prav nič ne prime. Vse se mi zdi, da jim je precej vseeno, kakšno mnenje imajo ljudje o njih, pa tudi precej vseeno, če imajo kakega gosta ali ne. Bom povedal, kaj se mi je primerilo prejšnji teden. Prišel sem v Sežano zgo-

daj zjutraj. Vozil sem se vso noč in bil sem utrujen. Rad bi takoj dobil sobo v hotelu. Vratarja nikjer, no, to sem že vnaprej vedel. Sobarica je zbolela. Tudi to se lahko zgodi. Ko pa sem stopil v pisarno, mi je prijazna uslužbenka odbrusila, da nima časa zame, ker mora na pošto. Ko sem sobo nazadnje po dolgem čakanju le dobil, je bila že takšna vročina, da je vsa voda v bučkah in umivalnikih izhlapela — nalliti jo v tako urejenem hotelu niso pozabili, v to sem prepričan.

Mimogrede sem zavil še k Mohorčiču na vampe. Ze duh mi ni posebno ugajal, pa sem se le nekoliko silil. Kar šlo je, čeprav nekoliko na trdo, dokler nisem začutil pod zobom nekaj za spoznanje tršega, kot so bili vampi. Bil je kos zarjavele žice. Ker nisem navajen na tako garnirane jedi, sem se pritožil in povedal, da imam slab želodec, ki žico le s težavo prebavlja. Natakara mi je takoj pojasnila, da niso v gostilni prav nič krivi, ker je žico po vsej verjetnosti vol pojedel, ko je bil še živ. Zato je ni prav nič motilo, da mi vampe normalno zaračuna. Seveda sem se tej krivici uprl, saj jih nisem pojedel niti četrtino. Deklica pa je rekla: »Dragi tovariš, jaz sem vampe blokiral in tu se ne da nič več pomagati.« Jaz pa sem rekel, da jih ne plačam, ker sem blokiral svojo denarnico. In jih nisem. Sežane pa imam za nekaj časa dovolj in mislim da tudi ona mene.

Lepo pozdravljeni

vaš Vane

TELESNA VZGOJA · ŠPORT · ŠAH

Zaključek jadrskih prireditev v Koprskem zalivu

Vsa prva mesta Jugoslovonom

Jadrane prireditve v koprskem zalivu so se začele v torek z državnim prvenstvom jadrnic tipa SNIPE. Prvotno so računali, da bo tekmovanje trajalo dva dni, zaradi slabega vremena pa so ga zaključili šele v četrtek. Prvenstvo je imelo precej nenavaden potek. V prvih štirih etapah sta si Koprčana Cerkvjenik in Kosmina priborila prepričljivo prednost in vse je kazalo, da jima prvih mest ne bo mogel nihče več odvzeti. V zadnji etapi pa je Koprčana zaradi neke nepravilne odločitve sodniškega zbora sploh nista nastopila in sta se morala zadovoljiti šele s četrtem oziroma šestim mestom. Čeprav menimo, da je bila odločitev sodnikov nepravilna, je vendar treba grajati postopek koprskih tekmovalec. Napake sodnikov se namreč ne rešujejo s tem, da tekmovanci odstopajo, ampak se uredijo po končani prireditvi s protestom. Zanimivo je, da sta imela Cerkvjenik in Kosmina takšno prednost pred zadnjo etapo, da bi jim zadostovala osvojitve enega od prvih desetih mest za osvojitve prvenstva. Vsekakor bodo morali v jadrnem klubu JADRO posvetiti nekoliko več pozornosti disciplini tekmovalec.

Rezultati: 1. Ante Grego (Reka), 2. Živorad Tomić (Split), 3. Mario Sirotnjak (Lovran) in 4. Mario Cerkvjenik (Koper).

Vsega skupaj je tekmovalo 28 jadrnic.

Na II. mednarodni koprski regati pa je nastopilo okrog 250 tekmovalec na 80 jadrnicah. Tekmovali so na štirih različnih tipih jadrnic.

Največje zanimanje je bilo za tekmovanje jadrnic tipa SNIPE, saj so v tem razredu nastopili tudi domačini. Že po prvi etapi je bilo jasno, da bodo imeli Koprčani glavno besedo. V naslednjih etapah so še povečali vodstvo, tako da je zmagovalac Cerkvjenik prispel na končni cilj z 200 točkami prednosti pred drugoplasiranim. Italijanski tekmovanci, ki so nastopili s štirimi jadrnicami, so razočarali, medtem ko so Avstrijci nastopili z izposojeno jadrnico in niso mogli resno poseči v borbo za najvišje naslove. Zmagovalac tekmovanja Cerkvjenik je osvojil tudi najvišjo trofej Regate — prehodni KOPRSKI PLAMENEC.

Rezultati: 1. Mario Cerkvjenik (Koper) 789 točk, 2. Dušan Venturini (Koper) 585 točk, 3. Mario Sirotnjak (Lovran) 542 točk.

Najbolj dramatična borba je bila v tekmovanju jadrnic tipa

STAR (Zvezda). Glavni favorit je bil E. Winkler iz Zahodne Nemčije, ki je nastopil z jadrnico najboljše gradnje. Takoj po prvi etapi je bilo jasno, da je on glavni favorit. Toda v drugi etapi ga je doletela nesreča, ker mu je odpovedal flog. Tako so Jugoslovani pravzaprav poceni prišli do najvišjega naslova in do najvišje trofeje — prehodnega KOPRSKEGA PLAMENCA.

Posamezni rezultati: 1. Josip Buzleta (Pulj), 2. Antonio Maljevac (Mali Lošinj), 3. Ernest Winkler (Zahodna Nemčija).

Med jadrnicami OLIMPIJSKA JOLA je zmagal Anton Božič (Pulj), medtem ko sta Mariborčana Teo Safran in Stanko Urankar zasedla drugo in tretje mesto. V nacionalnem razredu jadrnic L-5 pa je zmagal ljubljčan Mirko Bogič pred Ručičem in Juričičem iz Malega Lošinja.

Koprski jadrski regata je pokazala, da ima naša država vrsto odličnih tekmovalec in tudi razmeroma dobre jadrnice. Naj omenimo samo to, da je Grego nastopil z jadrnico domače konstrukcije (izdelana v Mošeniški dragi), tekmovala pa je tudi jadrnica, ki jo je izdelal Filipi iz Izole. Obe sta se prav dobro obnesli. Vsekakor so lahko tekmovanci mnogo pridobili s primerjavo raznih tehničnih izpopolnitev na jadrnicah.

Druga pomembna ugotovitev je v tem, da se je koprski zaliv močno afirmiral kot idealni teren za jadrne prireditve. Novinar največjega italijanskega športnega časopisa »Gazzetta dello Sport« dr. Soncini, ki se je udeležil regate, je izjavil, da ima koprski zaliv razen neapeljskega najboljše pogoje za jadrnanje v Sredozemskem morju. S podobnimi izjavami so nam postregli tudi številni tuji tekmovanci. To pomeni, da imamo vse izgleda, da si s tradicionalnimi regatami priborimo še večji sloves v svetu, kar bo seveda tudi velikega turističnega pomena za slovensko obalno področje.

Ob koncu naj omenimo, da so organizatorji priredili v soboto

Prireditveni odbor druge mednarodne koprsk regate se zahvaljuje oblastem, organizacijam, podjetjem, ustanovam in posameznikom, ki so na kakršenkoli način prispevali k uspehu druge mednarodne koprsk regate.

zvečer propagandno nočno regato ob svitu žarometov in bengaličnih ognjev. Ogljedalo si jo je okrog 2000 ljudi. Zmagal je na jadrnici tipa Zvezda član puljskega Mornarja Bruno Kastro. Vse jadrane prireditve v koprskem zalivu pa si je ogledalo okrog 10.000 ljudi.

USPELA TELOVADNA PRIREDITEV V LOKVAH

Pred dnevi je TVD Partizan v Lokvah priredil uspelo telovadno prireditve na prostem. Že od zgodnjih jutranjih ur so se pripravljali na popoldanski nastop, člani upravnega odbora so krasili telovadišče, nogometiški pa so zbirali moči za nogometno tekmo.

Ob 16. uri so se vsi nastopajoči uvrstili v sprevod, ki je odšel mimo telovadnice in spomenika padlim borcem na telovadišče. Telovadce in gledalce je pozdravil tov. Žerjal, ki je želel društvu, da bi ta prvi večji telovadni nastop v Lokvah kar najbolje uspel.

V prvi točki so nastopili najmlajši s prostimi vajami, nato pa so se zvrstili pionirji, mladinci in člani z vajami na orodju. Vseh nastopajočih je bilo okrog 100. Gledalci so nastopajočje nagradili s številnimi priznanji.

Po nastopu je bila nogometna tekma med domačim Partizanom in ekipo JLA. Gostje so zmagali s 7:2. M. C.

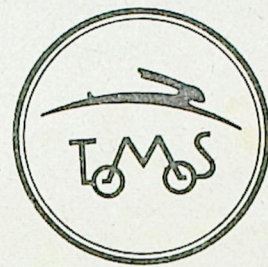
MALI OGLASI

Za nakup novih in rabljenih LAMBRETT se obrnite na tvrdko Aldo Merolli, v Gorici, ul. Garibaldi št. 5, telefon 2723. Tvrdka uredi vse potrebno za izvoz. Pišite nam in dali Vam bomo vsa potrebna navodila!

DVOKOLESA od 7000 lir naprej in MOTORNA DVOKOLESA od 44.000 lir naprej dobite pri tvrdki MARCON, Trst, Ulica Pietà 3. Darilne pakete pošljamo tudi v inozemstvo in so brez carine!

PRODAM 4 mlade psičke volčjake. Vprašati v zadržni gostilni na Škofiji ali pa na Škofije I, št. 23/a.

IŠČEM STANOVANJE pri družini v Kopru, Izoli ali Piranu za ženo in otroka. Žena bi pomagala pri gospodinjstvem delu. Plačilo stanovanja po dogovoru. Naslov v upravi lista.

DELOVNI KOLEKTIV TOVARNE
MOTORNIH KOLES

TOMOS KOPER

čestita k 22. juliju — prazniku vstaje slovenskega ljudstva.

Upravni odbor podjetja
ELEKTRO - KOPER V KOPRU
razpisuje

4 štipendije

ZA UČENCE ELEKTROGOSPODARSKE ŠOLE
V CERKNEM

Za vse informacije naj se kandidati obrnejo na tajništvo podjetja.

Rok za vlaganje pravilno kolkovanih prošenj je
do 25. julija 1957.

Prosilci naj predložijo izčrpen življenjepis, potrdilo o premoženjskem stanju, potrdilo o prejetem otroškem dodatku in prepis spričevala 4. razreda gimnazije.

Tragična smrt dveh uslužbencev LM

Dne 16. t. m. sta na cesti Lokev — Divača trčila z motornimi kolesi nižji vodnik Ljudske milice Franc Dobaj in nižji vodnik Ljudske milice Maks Živko. Živko je že po nekaj minutah izdihnil, Dobaja pa so pripeljali v Izolo v bolnišnico, kjer je po dveh urah podlegel poškodbam.

Smrt dveh vestnih uslužbencev in priljubljenih tovarišev je hudo prizadejala še tiste, ki so ju poznali, zlasti pa njune tovariše v službi in predpostavljene.

Franc Dobaj je služboval v Divači kot komandir postaje Ljudske milice. Rodil se je 1925 v Mariboru v delavski družini in je moral že v zgodnji mladosti služiti vsakdanji kruh pri tujih ljudeh. Leta 1948 je bil kot dober in zaveden mladinec sprejet v vrste milice, kjer je zaradi vestnega in požrtvovalnega dela v službi hitro napredoval in dobil podoficirski čin ter postal komandir postaje. V Divači, kjer je nazadnje služboval, je bil splošno priljubljen pri svojih podrejenih in tudi pri prebivalstvu. Ob svoji tragični smrti je zapustil ženo in dva otroka v starosti treh in petih let.

Maks Živko je služboval v Divači kot prometnik na postaji Ljudske milice. Rodil se je leta 1928 v Svetem Juriju v Slovenskih goricah v viničarski družini.

Leta 1948 je bil sprejet v Ljudsko milico. Služboval je v raznih krajih po Sloveniji in povsod se je odlikoval z vestnim opravljanjem svoje dolžnosti. Na sedanjem službenem mestu je dobil podoficirski čin kot priznanje za svoje požrtvovalno delo in za sposobnost, ki jo je pokazal v službi.

S smrtjo tovarišev Dobaja in Živka je Ljudska milica izgubila dva izmed svojih najboljših uslužbencev, Zveza komunistov pa dva zvesta člana, ki se nista nikoli izogibala delu za boljšo bodočnost svojega ljudstva.

URADNO POROČILO TNZ
O PROMETNI NEZGODI NA CESTI
DIVAČA—LOKEV

V torek, dne 16. julija 1957, ob 16,05 uri je prišlo v Divači na cesti II. reda, št. 311, relacija Divača—Lokev, do težke prometne nesreče, katere žrtev sta bila Franc DOBAJ, nižji vodnik, komandir postaje Ljudske milice Divača, roj. 14. 11. 1925 v Mariboru in Maks ŽIVKO, nižji vodnik, prometnik Ljudske milice Koper, roj. 11. X. 1928 v Sv. Juriju v Slov. goricah, okraj Maribor.

Nižji vodnik Maks Živko je šel nekaj pred 16. uro z motornim kolesom iz postaje LM Divača proti Lokvi z namenom, da pregleda praktično vožnjo kandidatov avto-moto društva Divača, ki se je vršila na cesti Divača—Lokev. Ko je tovariš Živko pripeljal proti prvemu zavoju, ki zavija na levo 50 metrov od križišča, je iz nasprotne smeri, relacija Lokev—Divača, privozil komandir postaje LM Franc Dobaj, ki se je vračal iz Lokve. Dobaj Franca je začelo na zavoj zanašati na levo stran tako, da je moral presekat pot nižjemu vodniku Živko Maksu, ki je v zaviranju pravilno prišel iz približno sredine ceste v svojo desno stran. Pri tem je prišlo do trčenja obeh motoristov. Pri padcu je nižji vodnik Živko dobil hude telesne poškodbe in je po nekaj minutah podlegel. Komandirja Dobaja je pri trčenju z motornim kolesom vrglo na njegovo levo stran ceste, pri čemer je dobil težje poškodbe. Takoj je bil odpeljan v bolnico v Izolo, kjer je po dveh urah podlegel poškodbam.

Na kraj nesreče je bila takoj poslana tehnična komisija, ki jo je vodil sodnik Okrajnega sodišča Sežana. Komisija je na osnovi ugotovitve dejanskega stanja in izjav očitvecev prišla do zaključka, da je bila brzina obeh voznikov motornih koles primerna, da pa je komandirja Dobaja iz nepojasnjenih vzrokov na zavoju pričelo zanašati na levo, kar je bilo usodno za oba.

Iz urada Tajništva za notranje zadeve — Koper

Sporočamo žalostno vest, da se je pri opravljanju svoje službene dolžnosti smrtno ponesrečil

FRANC DOBAJ

nižji vodnik, član postaje Ljudske milice Divača, član Sveta za splošno upravo in notranje zadeve pri občinskem ljudskem odboru Divača in član ZKS.

Vestnega uslužbenca in dobrega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu.

Občinski ljudski odbor Divača
Občinski komite ZKS Divača
Občinski odbor SZDL Divača
Občinski odbor ZB NOV Divača

Sporočamo žalostno vest, da se je pri opravljanju svoje službene dolžnosti smrtno ponesrečil

MAKS ŽIVKO

član prometne milice v Kopru in član ZKS.

Vestnega uslužbenca in dobrega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu.

Občinski ljudski odbor Divača
Občinski komite ZKS Divača
Občinski odbor SZDL Divača
Občinski odbor ZB NOV Divača

NAZADNJE JE SPOZNAL

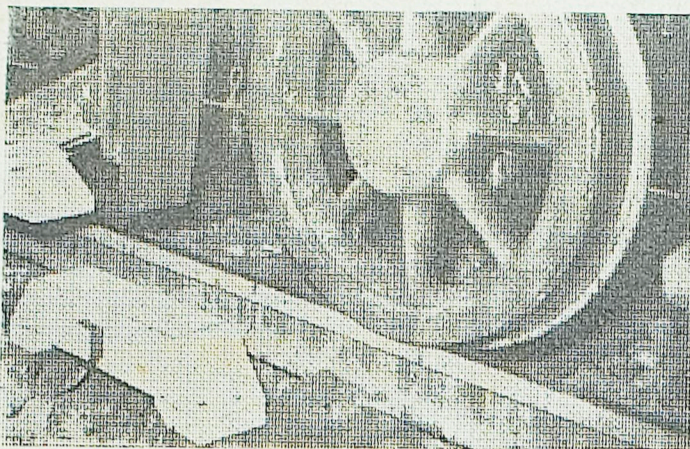
Švedski kemik Gost Olen je stavil, da bo pojedel svoj klobuk. Stava je bila sprejeta in mož je sesekljaj klobuk ter s pomočjo nekkih kemičnih preparatov naredil iz njega sluzavo snov, ki jo je nato pojedel. Stavo je dobil, toda pri tem si je pokvaril želodec in odležal dva dni v bolnišnici. Ko se je vrnil iz bolnišnice, je izjavil: »Star sem štirideset let, imam univerzitetno diplomu in brke, a sem kljub temu cepec.«

MLEKO PO CEVEH

Z neke velike avstrijske planine, kjer se poleti pase več tisoč glav živine, bodo napeljali v dolino več kilometrov dolg »mlekovod«, po katerem bo teklo mleko naravnost v mlekarno. Cevi bodo iz plastične snovi. Računi so pokazali, da se bo naprava kmalu izplačala. Stroški prevoza mleka v dolino so bili namreč zelo visoki in bodo s tem odpadli. Obenem bo tak način pošiljanja mleka v dolino hitrejši in bolj higieničen.

Različne dobe, različni okusi. Na sliki vidimo pladenj iz zgodnje renesanse. Uporabljali so ga pri pojedinah in na njem so servirali ribe ter druge morske živali. Pladenj je iz majolike, hranijo pa ga v Louvrskem muzeju v Parizu.

Proti železniškim nezgodam. Češkemu inženirju Dalibaru Paspji se je posrečilo izdelati zelo preprosto napravo, ki avtomatično zavre vlak, v primeru, da je strojevodja spregledal signal. Naprava je montirana na tračnici in deluje brezhibno. Nov izum bo prav gotovo veliko pripomogel k zmanjšanju nezgod.

Nekaj podatkov o drugi svetovni vojni

Organizacija združenih narodov je nedavno izdala mednarodno publikacijo, v kateri so objavljeni vsi podatki, kar so jih doslej zbrali o II. svetovni vojni. Med drugim so opisane tudi izgube posameznih armad. Iz tega poglavja vidimo, da je Velika Britanija izgubila v bojih 270.000 vojakov, Francija 238.000, ZDA 180.000, Grčija 70.000, Čehoslovaška 46.000,

Jugoslavija pa 310.000. Torej več kot 25% od vseh zavezniških vojsk razen Sovjetske zveze.

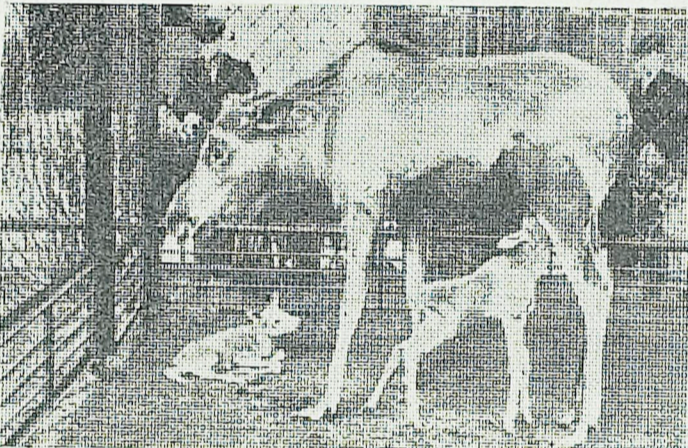
Zanimivi so podatki o tem, koliko se je Hitlerju posrečilo izveči v pridelkih in industrijskih proizvodih iz posameznih dežel. Iz Francije je Nemčija v času okupacije dobila 267 dolarjev po prebivalcu, iz Češke 252 dolarjev, iz Grčije 107 dolarjev a iz Jugoslavije vsega tri in pol dolarja. To je najlepši dokaz, kako so naši ljudje »delali« za okupatorja.

ESKIME NAMERAVAJO PRESELITI

Strokovnjaki proučujejo možnost preselitve Eskimov s Severnega na Južni tečaj. Življenjski pogoji so namreč na Arktiki iz dneva v dan težji, ker izginjajo živali, ki so bile za Eskime glavni vir prehrane. Medtem pa so na Antarktiki še velike jate tuljnjev in mrožev. Predvsem pa je namen preselitve ta, da bi tako dobili na Južno ledeno področje ljudi, navajene na mraz, za posadke v letalskih oporiščih.

PREHRANA ČLOVEŠTVA

Dve petini človeštva se hranita z mešano hrano, tri petine pa so izključno vegetarijanci, se pravi, da se hranijo z rastlinsko hrano. To so predvsem azijski narodi.

Znano je, da mnoge živali, ki živijo v ujetništvu, le redkokdaj dobijo naraščaj. Med njimi je tudi los, saj so doslej znani le trije primeri na svetu, da je samica v takih okoliščinah dobila mladiče. Zato je bilo rojstvo kar dveh predstavnikov te redke vrste jelenov vesel dogodek za leningrajski zoološki vrt

»Pri prvi in poslednji sreči«

V kalifornijskem mestu Oaklandu (380.000 preb.) stoji konec ulice Webster koliba, ki je bila pred sedemdesetimi leti zgrajena iz ostankov neke stare kitolovske barke. Společka so jo uporabljali nabiralci ostrig. Kasneje je kupil kolibo veliki ljubitelj oceana John Hynold za sto dolarjev in jo preuredil v kavarno, ki ji je nadel ime »Pri prvi in poslednji sreči«. Morski volkovi so se v njej počutili kot doma.

Jack London je obiskal to kavarno prvič leta 1895, ko se je kot devetnajstletni mladenič vrnil v Oakland. Imel je za seboj že pisano in burno preteklost: bil je mornar, nabiralec ostrig, pristaniški delavec in potepuh. London je Hynoldu zaupal svoj namen, da hoče postati pisatelj ter se izobraziti na kalifornijski univerzi.

V Hynoldu je našel človeka, ki je njegove težnje razumel in mu po svojih močeh pomagal. Brezplačno mu je odsto-

IZREDEN KROMPIR

V nekaterih krajih Avstralije so imeli letos izredno letino krompirja. Prav nobena redkost niso bili gomolji, ki so dosegli težo treh kilogramov, med njimi pa so bili nekateri težki celo pet kilogramov. Tamkajšnji kmetje pravijo, da podobne letine ne pomnijo.

pil zadnjo sobo »Prve in poslednje sreče« in v njej je London preživel daljšo dobo. Pisal je in se učil. Tam so nastali »Klic divjine«, »Morski volk« in še več drugih pisateljevih del, ki so danes v najrazličnejših jezikih razširjena po vsem svetu.

Sodobni Robinzon. Ameriški pilot, poročnik David Steeves, se je moral zaradi okvare na motorju spustiti s padalom na divje in neobljudeno področje ob Grand Canyonu. Mesec dni se je prebijal skozi goščavo, da je dosegel prvo hišo. Ves ta čas se je hranil s koreninicami in redkimi gozdnimi sadeži. Edina sprememba na njegovem jedilnem listu je bilo meso dveh ali treh živali, ki se mu jih je posrečilo ubiti s svojo pištolo

LJUDJE IZ KAMENE DOBE

V globoki notranjosti Avstralije živi pleme Pintubov. Ti ljudje doslej še niso prišli v stik s civilizacijo, pa tudi sami so ostali na zelo nizki razvojni stopnji. Ne poznajo nobenih kovin; vse njihovo orodje in orožje je iz kamna. Zdaj pripravljajo posebno ekspedicijo, ki bo odšla v te kraje z namenom, da prouči ta plemena, ki so ostala nekaj tisočletij za ostalim človeštvom. Menijo, da bodo raziskave precej pomagale in dale dragocene podatke o tem, kako so živeli naši predniki.

BELA NAFTA

Petnajst kilometrov od obale Kaspijskega morja v Sovjetski zvezi je iz neke vrtine bruhnila popolnoma bela nafta. V njej je okrog 80% bencina. To je v Sovjetski zvezi drugi primer, da so našli takšno nafto. V obeh primerih gre za nahajališča, ki ležijo globoko pod morskim dnom.

V pokrajini »stotih jezer«, na Finskem, priredijo vsako leto zanimivo tekmovalno splavarjevo. Tekmovalci morajo prepluti več kilometrov dolgo pot po jezerih in brzicah, stoječ na enem samem drevnem deblu. Pomagajo si lahko le z dolgim lesenim drogom, ki z njim lovijo ravnotežje. Ne glede na nevarnost, saj nobena tekma ne mine brez nezgode, je udeležencev vedno dovolj; tekmovalje pa privabi tisoče gledalcev iz vse Finske.

— Halo! Naj nekdo odnese kovičke na postajo, medtem ko grem plačat račun!

ERNEST HEMINGWAY:
Slovo od orožja
60 POSLOVENIL RADO BORDON

»To je bil prijeten kraj, je rekel Bartolomeo Aymo. Strpal je dve seklenici vina in pol hlebeca sira v svoj nahrbtnik. »Takega kraja ne bomo več srečali. Kam pa se umikajo, tenente?«

»Pravijo, da na drugo stran Tilmenta. Bolnišnica in sektorska ambulanta bosta v Pordenonu.«

»To mestece je prijetnejše kot Pordenone.«

»Ne vem, kakšen je Pordenone,« sem rekel. »Tam sem bil samo mimogrede.«

»Ni kdo ve kaj prida,« je rekel Aymo.

XXVIII

Ko smo šli skozi mesto, je bilo mračno in prazno v dežju, razen kolon čet in topov, ki so se vrstili v glavni ulici. Bilo je tudi mnogo kamionov in nekaj vozov, ki so se pomikali po drugih cestah in se združevali na glavni cesti. Ko smo se peljali mimo strojarnice usnja in prišli na glavno cesto, smo videli čete, motorna vozila, vprežne vozove in topove v široki koloni, ki se je počasi pomikala dalje.

Vozili smo počasi, toda ves čas v dežju, sprednji del našega avtomobila pa se je skoraj dotikal zadnjega dela kamiona, ki je bil do vrha natovoren, medtem ko je bil tovor pokrit s premočenim platenim pregrinjalom.

Potem se je kamion ustavil. Vsa kolona se je morala ustaviti. Spet se je premaknila in tudi mi smo se nekoliko premaknili, nato pa smo vnovič obšli.

Stopil sem iz avtomobila in šel peš naprej, pod mo-

krimi konjskimi vratovi med kamioni in vprežnimi vozovi. Zapreka je bila precej spredaj. Umaknil sem se s ceste, šel po brvi čez jarek in se napolil čez polje onkraj jarka. Ko sem šel čez polje, sem med drevjem v dežju videl zaustavljeno kolono.

Prehodil sem kak kilometer in pol. Kolona se ni premikala, toda onstran zaustavljenih kamionov sem videl čete, ki so se pomikale dalje.

Vrnil sem se k avtomobilom. Cesta je bila verjetno zatrpna vse do Vidma. Piani je spal naslonjen na krmilo. Sedel sem v avto poleg njega in tudi sam zaspal.

Nekaj ur pozneje sem zaslišal, kako so se zadnja kolesa kamiona pred nami začela vrteti. Zbudil sem Pianiya in spet smo pognali. Premaknili smo se za nekaj metrov, nato smo se ustavili, zatem pa smo se vnovič peljali dalje. Deževalo je nenehno.

Ponoči je kolona spet obšla in se ni več premaknila. Stopil sem iz avtomobila ter poiskal Aymo in Bonello. Pri Bonelli sta na sedežu sedela dva narednika pionirske čete. Ko sem se prikazal, sta se zavnala.

»Pustili so ju, da bi nekaj delala na mostu,« je rekel Bonello. »Ne moreta najti svoje enote, zato sem ju vzel s sabo.«

»Dovolim,« sem rekel.

»Ce gospod tenente dovoli.«

»Poročnik je Američan,« je rekel Bonello. »On bi dovolil vsakomur, da se pelje.«

Eden izmed narednikov se je nasmehnil. Drugi pa je vprašal Bonello, ali sem Italijan iz Severne ali Južne Amerike.

»Ni Italijan. Severnoameriški Anglež je.«

Narednika sta bila sicer vljudna, vendar nista verjela. Zapustil sem ju in se vrnil k Aymu. Pri njem sta bili na sedežu dve dekleti. Sedel je zadaj v kotu in kadil.

»Barto, Barto,« sem rekel. Nasmehnil se je.

»Pomenite se z njima, tenente,« je dejal. »Jaz ju ne morem razumeti. Ej!« Položil je roko na bedro enega izmed deklet in jo prijateljsko uščipnil.

Dekle se je tesneje zavilo v šal in odmaknilo njegovo roko.

»Ej!« je vzkliknil. »Povej tenenteju, kako ti je ime in kaj počneš tu.«

Dekle me je ošinilo z divjim pogledom. Drugo dekle je sedelo s povešenimi očmi.

Dekle, ki me je gledalo, je reklo nekaj v narečju, da nisem razumel niti besedice. Bila je okrogla in temne polti in zdelo se je, da ji je kakih šestnajst let.

»Sorella?« sem vprašal in pokazal na drugo deklo. Prikimala je in se nasmehnila.

»Dobro,« sem rekel in jo potrlepljal po kolenu. Čutil sem, kako je otrpnila, ko sem se je dotaknil.

Sestra sploh ni dvignila pogleda. Bila je videti nemara leto dni mlajša.

Aymo je položil roko na bedro starejšega dekleta, toda odrinila jo je. Nasmehnil se ji je.

»Dober človek,« je rekel in pokazal nase. »Dober človek,« je pokazal name. »Ni se vama treba bati.«

Dekle ga je pogledala. Bili sta videti kot dve divji ptici.

»Zakaj pa se hoče peljati z mano, če ji nisem všeč?« je vprašal Aymo. »Zlezli sta v avto, brž ko sem jima pomignil.« Obrnil se je k dekletu. »Ni se ti treba bati,« je dejal. »Ni nevarnosti pred —« je rekel in uporabil prstaško besedo. »Ni prostora za —«

Opazil sem, da je deklo razumelo besedo, toda to je bilo vse. Gledala ga je s hudo prestrašenimi očmi. Tesno se je zavila v šal.

»Avto čisto poln,« je rekel Aymo. »Ni nevarnosti za — Ni prostora za —«

Vsakokrat, ko je spregovoril tisto besedo, se je deklo nekoliko zdrnilo. Sedela je vsa odrevenela in strmela vanj, potem pa je planila v jok. Videl sem, kako se ji ustnice tresejo in kako ji po okroglih licih drsijo solze.

Njena sestra jo je, ne da bi dvignila pogled, prišla za roko in obsedela sta druga poleg druge. Starejša sestra, ki je bila tako divja, je začela ihteti.

»Najbrž sem jo prestrašil,« je rekel Aymo. »Nisem je hotel prestrašiti.«

Bartolomeo je privlekel na dan svoj nahrbtnik in odrezal dva kosa sira.

»Na,« je dejal. »Nehaj se emeriti.«